Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ оқшоми

Ўзбекистон Компартияси Тошкент шаҳар комитети ва халқ депутатлари шаҳар Советининг органи

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган. № 139 (6. 628) 1988 йил 18 июнь, шанба. Баҳоси 3 тийин

«...Табиий муҳитни муҳофаза қилиш соҳасидаги куч-ғайратларни ошириш, мамлакатдаги экологик вазиятни тубдан яхшилаш чора-тадбирлари комплексини амалга ошириш энг муҳим вазифалардан биридир».

(КПСС Марказий Комитетининг Бутуниттифоқ XIX партия конференциясига Тезисларидан).

КПСС Марказий Комитетининг Тезислари—умумхалқ муҳокамасида

Барчамизга дахлдор

МУРАККАБ зиддиятлар мажмуаси бўлган асримиз инсоннинг табиатга бўлган муносабатларини ҳам тубдан қайта қуриш, улар орасидаги зиддиятларни бартараф қилиш лозимлигини тан олиш билан якунланмоқда. Бирмунча кечикилган бўлса ҳам, бу факт жуда муҳим. Чунки илмий-техника революцияси даврида катта қудратга эга бўлган инсон ўзининг хўжалик фаолиятида табиатга тузатиб бўлмайдиган таъсир қилиб, кўп ҳолларда «ўзи ўтирган шохга болта урмоқда». Бунга жуда кўп мисоллар бор, лекин уларни бирма-бир санаб ўтишга ҳожат қолмаган. Фақатгина, бизнинг республикамизда ерларнинг химиявий заҳарланиши, тоза сув танқислиги, ҳавонинг жиддий ифлосланиши, табиий бойликларимизнинг запаслари кескин қисқариб бораётганлиги ва булар оқибатида ҳосил бўлаётган иқтисодий, социал ва маънавий йўқотишлар инсон билан табиат ўртасидаги мувозанатларнинг бузилишига мисол бўлади. Кейинги пайтларда мамлакатимизда ҳукм сурган «ялпи ютуқлар тантанаси», фақат умумкўрсаткич рақамлар учун фидойиликка айланиб, экологик кўрсаткичларни кейинги планга суриб чиқариб қўйди. Ваҳоланки, хўжалик планларимиз конкрет регионнинг табиий имкониятлари, унинг фақат ҳозирги куни эмас, балки келажакда ҳам бўладиган ўзгаришларини ҳисобга олган ҳолда тузилиши шарт. Афсуски, тушуниб, бунга амал қилган мардона раҳбарларимиз жуда кам. XIX партия конференцияси Тезисларида бу ҳақда жуда қисқа, лекин жуда аниқ позиция кўрсатилган. Буни, ўйлашимча, барча совет кишилари қувватлайдилар. Чунки Оролимиз, Байкалимиз, Азовимиз, қўйинг-чи — ВАТАНИМИЗ ТАБИАТИ тақдири — барчамизни чуқур ташвишлантиради. Ахир Ватан деганимиз — уйимиз олдидан жилдираб ўтган ариқча кўпригидан, сочларини келиндек тараб турган мажнунтолдан, шу ариқда қий-чув билан чўмилишиб юрган жужуқчаларимиздан бошланмайдими! Биз шуларни кўз қорачиғимиздай асрай олмасак, шулар учун курашмасак нима учун дунёга келдигу, нима учун яшаётган эканмиз!

Яхши шахматчилар олдиндан бир неча юришни кўра билса, ақлли раҳбар ҳам хўжалиги келажагини кўра билади. Маълумки ер, сувни исроф қилган хўжалик, тезда иқтисодий жиҳатдан ҳам оқсай бошлайди. Узоқни ўйлаб, ҳар томонлама пишиқ қўйилган қадам ютуқларимиз гарови. Хато қўйилган битта пиёда ҳам шахматчини доғда қолдириши мумкин бўлганидек табиатга нисбатан қилинган ҳар бир хатоимиз бумеранг бўлиб, биздан кейинги авлодларимиз пешонасига урилади. Масалан, Орол қисматини ўйлаб кўринг. Мабодо уни йўқотсак, Ўрта Осиё иқлим шароити қанчалик ўзгариши ва бунинг оқибатида қишлоқ хўжалиги, экономика ва ҳоказоларнинг тақдирини кўз олдимизга аниқ келтиришнинг ўзи даҳшатли. Монокультура деган сўз бирмунча сирли, дабдабали эшитилса ҳам, лекин иқтисодий оқибатлари жуда даҳшатли бўлиши фанда аллақачонлар исботланган. Биздаги ҳозирги пахта монокультурасини, фақат «пахтага сиғиниш» деб тушуниш мумкин. Бу ҳам «шахсга сиғинишнинг» бир тури бўлса, ажаб эмас. Оқибатлари яна 15—20 йилдан кейин маълум бўлиши мумкин. Ҳатто ҳозирнинг ўзидаёқ рўёбга чиқаётган салбий оқибатлар, болалар ўлимининг юқорилиги, ҳар хил касалликларнинг кескин кўпаяётганлиги, озиқ-овқат, мева-сабзавот қимматчиликлари бошланиши бўлса керак.

Ҳозирги кунда гектарига 40—50 килограмм заҳарли моддалар — пестицидлар (уларнинг тури ҳам 50 га яқинлашиб қолди) керагидан 1,5 — 2 баравар кўп солинаётган азотли ва фосфорли ўғитлар (нитрат ва нитритлар), пиёз ва сабзавот экинларига агротехника нормаларини бузиб ишлатилаётган заҳарли моддалар бизнинг ўлкамизда ҳосилдорликни оширишга эмас, балки сувларни, тупроқни, ҳавони хавфли равишда ифлослантиришга хизмат қилмаяптими!

Афтидан, республикамизда ҳам Москвадагидек атроф-муҳит муҳофазаси Ўзбекистон давлат комитети тузиш керак бўлаётир. Унда, жамоатчилик, табиат муҳофазаси масалалари билан шуғулланаётган илмий ва ўқув муассасалари билан ҳамкорликда комплекс план асосида иш олиб борилса менимча бир қанча фойдали ишларни амалга ошириш мумкин бўлар эди. Яна бир муҳим масала шундаки, болаларга ёшликдан (боғчадан, мактабдан) бошлаб янгича экологик маданият тушунчаларини сингдиришимиз лозим деб ўйлайман. Чунки, табиатга ленинча муносабатларни шакллантириш жуда-жуда муҳим масаладир. Бугунги мамлакатимиздаги экологик вазият шуни тақозо этади.

Инсоният умумбиосферанинг бир қисми, холос. Агар умумий бутунликда салбий ўзгариш бошланса, бу унинг қисмларида ҳам акс этади. Табиатдаги экологик мувозанатни асрашнинг асосий мақсади — инсонни асраш демакдир.

Бутуниттифоқ XIX партия конференциясида мутлақо кечиктириб бўлмайдиган бу масалалар ҳақида қатъият билан айтилади, тегишли чора-тадбирлар белгиланади, махсус қарорлар қабул қилинади. Галдаги биринчи вазифамиз ана шу қарорларни ниҳоятда тезкорлик билан амалга оширишдан иборатдир.

Абдуқодир ЭРГАШЕВ,

ЮНЕСКОнинг «Инсон ва биосфера» программаси Ўзбекистон миллий комитетининг масъул секретари, биология фанлари кандидати.

⊙ КПСС Марказий Комитетининг Бутуниттифоқ XIX партия конференциясига Тезислари бошдан охиригача инсонга ғамхўрлик руҳи билан суғорилган. Унда инсон омилига жуда катта эътибор берилган.

Ҳозир болали оналар то боласи бир ёшга тўлгунча уйда ўтиришади. Ёши каттароқ аёллар-ку уй бекалиги, уйда ижтимоий фойдали иш — касаначилик (уйга иш бериш) билан вақтларини мазмунли ўтказишади.

«...Алло, шундай таклифим бор»

Ёш оналарга алоҳида эътибор берилишини истардим. Маълумки, ёш оналар олий ва ўрта махсус ўқув юртларида ўқиётган ёки бирон жойда ишлаётган бўладилар. Улар уйда бир йилча муддат ўтириб қолишса, ўқишларидаги изчиллик, ҳунар ўрганишаётган ёш оналарнинг эса ишларида кўникма ҳосил қилишлари қийинлашади. Шундай шароитда уйларга ўқув юрти ёки корхона ҳамда ишхоналари томонидан конкрет ҳеч қандай амалий ёрдам берилмайди.

Шу нарса ҳам ҳисобга олинса, ёмон бўлмас эди.

К. МЎМИНОВА,

ёғ-мой комбинати ишчиси.

Ҳаётийлик—ижод мезони

Ҳозирги давримиз мураккаб ўзгаришлар, янгиланишлар, юксалишлар даври. Шундай экан, мўйқалам «тили» билан, санъат «тили» билан яратилган, ҳаётимизнинг қарама-қарши томонларини, серқирралигини очиб берувчи тўлақонли полотнолар ҳар қачонгидан ҳам зарур.

Тасвирий санъат олдида турган муаммолар талайгина. Чунки санъат ҳам жамиятни инқилобий қайта қуриш ишига ўзини сафарбар деб билади.

Кейинги йилларда республикамизда ижодий амалиётнинг бир жойда депсиб қолиши юксалишларимизга тўғаноқ бўлди. Ўнлаб йиллар давомида кўргазмалар аввалдан тасдиқланган сценарий асосида бўлди. Кўргазма номи қандай бўлишидан қатъий назар, санъат мухлислари бир хил асарни кўравердилар.

Менинг назаримда бу ерда рассомга амалда қўллаб келинган социал заказ бериш усули кўпроқ айбдор. Заказ қилинган темалар жуда актуал аҳамиятга молик бўлади. Бунга ҳеч қандай шубҳа йўқ. Лекин бадиий асарни дарҳол, шошилинч жавоб тарзида яратиш мумкин эмас-ку, ахир?!

Яна тасвирий санъатнинг Ўзбекистонда унчалик машҳур, яна ҳам тўғрироғи, кенг халққа сингиб кетмаётганлигига сабаб, бу — тарғибот ва ташвиқотнинг етарли эмаслигида деб биламан.

Кейинги йилларда реализмнинг куч ва имкониятларини тўлиқ баҳоламаслик кенг расм бўлиб кетди. Унинг ҳақиқатни айтишдек қудрати унутилаёзди. Худди мана шунинг учун ҳам инсон ҳаёти, жамият яшаш тарзига оид чуқур масалалар санъатимиз учун бегоналашиб қолди.

Кейинги пайтларда фақат реализмга эмас, санъатнинг ҳамма йўналиш ва услубларига кенг йўл бериш керак, деган гап-сўзлар пайдо бўлмоқда. Чиндан ҳам шундайми? Менимча ҳар қандай ижодий йўналиш, агар у социалистик санъат йўлида бўлса, ривожланишга, эътиборга лойиқдир.

Биз шахсни шакллантириш борасида жуда кўп гапирамиз, жамиятимизнинг маънавий ривожи ҳақида куюниб яшаймизу, лекин амалда ҳеч қандай иш қилмаймиз. Худди шунинг учун ҳам кўп ишлаб, кам гапиришимиз керакка ўхшайди. Ишлаганда ҳам ҳаётий деталларни тўлақонли қилиб ўз асарларимизда ифодалашимиз зарур ва шарт.

Худди шу масалада яна бир-икки оғиз гап: инсонни шакллантиришга маълум муддатдан бошлаб эмас, болаликдан, таъбир жоиз бўлса, туғилганидан бошлаб пойдевор қўйилади. Шунинг учун мактабларда тасвирий санъат сабоғини, жиддий, жуда жиддий тарзда ўзгартириш, такомиллаштириш керак. Акс ҳолда, катта-катта кашфиётларга қобилиятли ўқувчи натюрмортни манзарадан, графикни рангтасвирдан ажратолмай қолади. Бу эса инсон тошбағир, юрагида гўзалликларга нисбатан туйғулар йўқ бўлиб вояга етади деган гапдир.

Тасвирий санъат—гўзалликнинг тарғиботчисидир. Гўзалликнинг илдизи эса ҳаётда. Демак, ҳаётийлик ҳамиша ижодимизнинг бош мезони бўлмоғи шарт.

Барча ижодкорларнинг вазифаси битта—халқ маданиятини янги поғоналарга кўтариш. Шундай экан, мўйқалам соҳиблари ҳам янги довонларга бел боғламоғи керак. Бу — давр талаби. Бу КПСС Марказий Комитетининг Тезислари олдимизга қўяётган энг муҳим вазифадир.

Раҳим АҲМЕДОВ,
СССР халқ рассоми.

ЗАМОНДОШИМИЗ

Эртага—Медицина ходимлари куни

Профессор Хўжаев

Профессор Шабот Хўжаевни Тошкент Давлат медицина институтидан топдим. Санитария-эпидемиология факультетида давлат имтиҳонлари кетаётган экан. Шабот Хўжаев имтиҳон комиссиясининг раиси экан. У киши бўшагунча мен ташриф қоғозини ўқий бошладим.

Шабот Хўжаев. Медицина фанлари доктори, профессор, СССР Медицина фанлари академияси Д. И. Ивановский номли вирусология институти Ўзбекистон филиалининг директори. Меҳнат Қизил Байроқ орденли Тошкент врачлар малакасини ошириш институти болалар юқумли касалликлари кафедрасининг мудири, Ўзбекистон ССР ва Қорақалпоғистон АССРда хизмат кўрсатган фан арбоби, Тошкент шаҳар Советининг раиси.

Юқоридаги келтирганларим фахрий унвон ёки лавозим эмас, меҳнат! Меҳнат бўлганда ҳам фидойиликни, жондилни талаб қиладиган меҳнат. Мени ажаблантиргани бир одамнинг шунча ишни бажаришга улгураётгани бўлди. Одамлар гоҳида ўзига топширилган вазифани уддалолмайдику!...

Хаёлларимни мулойим овоз бўлди:

— Мени сўраган сизмидингиз?

Шабот ака билан суҳбатимиз дарров қовушиб кетди. Олимнинг ҳар бир сўзи, ҳар бир ҳаракати вужудидаги куч-ғайратдан далолат бериб турарди.

Шабот Хўжаев 1946 йилда Тошкент Давлат медицина институтининг даволаш факультетини тугатиб, Қорақалпоғистон АССРда, Нукусдаги республика касалхонасида терапевт бўлиб ишлади. Шу йилнинг охирида эса конкурс билан СССР Фанлар академиясининг эпидемиология, санитария ва юқумли касалликлар институтига аспирантликка қабул қилинди Шу йилдан эътиборан бўлажак олимнинг илмдаги йўли бошланди.

— Даволаш факультетини битирган бўлсангиз, нега эпидемиология билан шуғулланяпсиз?

— Бу — ҳамма врачларнинг иши. Касалликнинг боши вирусдан бошланади. Вирус санитария-гигиена ҳолати қаерда ёмон бўлса, ўша ерда ўзини кўрсатади.

Мен Шабот Хўжаевнинг илмий фаолиятини, бажарган юмушларини ҳавас билан хаёлимдан кечирдим.

1950 йилда медицина фанлари кандидати, 1960 йилда фан доктори.

1965 йил. Қорақалпоғистон АССРда бошланган юқумли хасталикни даф этиш учун кўрсатилган жонбозлик. Араб мамлакатларидаги ишлаган йиллари. Африкадаги вабо эпидемияси. Болгария, Яманда кечган йиллар. Миср, Германия Федератив Республикасида инглиз тилида ўқилган лекциялар. Кечаги меҳнаткаш деҳқонлар юрти, аграр республиканинг бир вакили сифатида илм-фан ютуқларини тарғиб қилиш.

— Булар Шабот Хўжаев ҳаётининг айрим лаҳзалари. Лаҳза бўлганда ҳам олимнинг кўз нури, қалб қўри, ғурури, сурури қоришган лаҳзалар.

— Оилангизда врач бир ўзингизми?

— Икки киши бўлай деб қолдик. Қизим Азизахон ТошМИни битириш арафасида.

Мен профессорнинг юзларига қарайман. Ундаги ҳар бир ажин дардни даф этиш йўлидаги жонбозликлардан бир белги. Сочдаги ҳар тола чекилган изтиробларга далил.

Хайрлашаётганда Шабот Хўжаев дедилар:

— Киши олтмиш-етмишга етиб, юрагини чангаллаб қолса, билингки бу йигирма-йигирма беш йил аввал бошидан кечирган оғир юқумли касалликнинг асорати. Дастлаб касалликнинг ўзи билан эмас, унинг илдизи билан, келтириб чиқарадиган омиллар билан курашмоғимиз керак. Ёш медиклардан умидим катта. Биз қилишга улгуролмаган ишларни, албатта, улар амалга оширади.

Менимча ҳали профессорнинг ўзи ҳам кўпгина муаммоларни ечади. Чунки у — фидойи инсон. Фидойилар эса ҳеч қачон тиним билмайди!

Т. ЙЎЛДОШЕВ.

⊙ СУРАТДА: профессор Шабот Хўжаев.

Т. Каримов фотоси.

ДИҚҚАТ, ЯНГИЛИК!

«ТОШКЕНТ ОҚШОМИ» НОМЛИ ЖУРНАЛИСТЛАР ОРОМГОҲИ

Кўпдан буён пойтахтимиз журналистлари хушҳаво ва саришта бир оромгоҳни орзу қилиб келишарди. Болтиқбўйи республикалари, Иттифоқимизнинг қатор шаҳарларидаги сингари пойтахтимизда ҳам журналистлар кўнгилли ҳордиқ чиқарадиган масканни бунёд этиш орзуси энди рўёбга чиқадиган бўлди. «Тошкент оқшоми» газета редакцияси шундай оромгоҳни ташкил этиш бўйича ташаббусини маъқуллашни сўраб Тошкент шаҳар Совети ижроия комитетига мурожаат этди. Тошкент шаҳар Совети ижроия комитети бу ташаббусни қўллаб-қувватлаб, «Тошкент оқшоми» номли журналистлар оромгоҳини ташкил этиш тўғрисида қарор қабул қилди. Шу қарорга биноан пойтахтимизнинг Арпапоя кўчасида, шундоққина Ғафур Ғулом уй-музейининг рўпарасида, салқингина сой бўйида «Тошкент оқшоми» номли журналистлар оромгоҳи» қурилиши бошлаб юборилди.

Кеча ана шу бино қурилиши бўйича шаҳар штабининг Тошкент шаҳар Совети ижроия комитети раисининг ўринбосари К. Н. Тўлаганов раислигидаги илк мажлиси бўлиб ўтди. Унда шу қурилишга дахлдор барча ташкилотларнинг вакиллари иштирок этдилар.

Штабнинг ҳар ҳафтада бўладиган планёркаларида қурилишнинг қандай бораётганлиги тўғрисида ахборотлар тингланади ва бу ҳақдаги ҳисоботлар «Оқшом» саҳифасида мунтазам равишда ёритиб борилади.

Совет кишиси учун

«Билим»—куч!

Ҳали реклама бўлгани йўқ, аммо миш-миш гаплар юрибди. Тошкент «Билим» уйи ҳузуридаги «Билим» кооперативида эса телефон жиринглаб: рус тилида сўзлашадиган аҳолининг ўзбек тилини, ўзбеклар эса рус тилини ўрганиш группалари тузаётган эмишсиз, шу гап тўғрими? Тўғри бўлса қаерга бориб ёзилиш керак, машғулотлар қачондан бошланади, деган саволлар берилмоқда. Уларга бундай деб жавоб қайтаришмоқда: группаларга 1 июлдан бошлаб ёзилади, машғулотлар эса 1 сентябрдан бошланади. Корейс ва яҳудий тил группаларига ҳам хоҳловчилар олинади, СССР халқларининг бошқа тиллари — арман тили, қрим-татар тили муаллимлари қидирилмоқда...

Кооператив ихтисослашадиган «интеллектуал хизматлар» хили кўп. Ўзбек, лотин тилидан, чет тиллардан, иттифоқдош республикаларнинг ҳамма тилларидан ҳар қандай текст рус тилига таржима қилиб берилади. Рус ёки ўзбек тилларидаги қўлёзма таҳрир этилади. Реферат тузилади, шахсий кутубхонадаги китоблар рўйхатга олиб чиқилади ва уларга баҳо берилади. Корхонага малакали юрисконсульт, хусусий даъвогар ёки жавобгарга адвокат топиб берилади.

«Билим» кооперативи билан таржимонлар ва филологлар, журналистлар ва безакчи рассомлар, юристлар, ўқитувчилар ва олимлар ҳамкорлик қилмоқдалар. Лекин буларнинг орасида айниқса врачларнинг «бозори чаққон». Улар иш кунидан сўнг бир неча поликлиникада пулли қабул қилмоқдалар, замонавий медицина асбоб-ускуналарини ижарага олмоқдалар. (Уларнинг баъзилари давлат клиникалари ва касалхоналарида бекор ётибди). Ҳамда шу асбоб-ускуналарда самарали даволаш ва диагноз муолажаларини бажармоқдалар. Беморларга олий малакали мутахассислар: терапевтлар ва педиатрлар, сексопатолог ва ортопед, невропатолог ва бронхоскопист, офтальмолог ва стоматолог ҳамда бошқа кўп мутахассислар хизмат қилмоқдалар.

(ЎзТАГ).

СЎНГГИ СОАТДА

ТАСС ХАБАРЛАРИ ВА МАРКАЗИЙ МАТБУОТ САҲИФАЛАРИДАН

⊙ ТУНИС. Араб мамлакатлари уюшмасининг бош секретари Шадли Клиби Яқин ва Ўрта Шарқни ядросиз зонага айлантиришга даъват этди.

Тунисда чиқадиган «Пресс» газетасининг маълум қилишича, Клиби Исроилнинг ядро қуроллари араблар дунёсига хавф солиб турганлигини айтган.

⊙ **МОНТЕВИДЕО.** Уругвай социалистик партияси Марказий Комитетининг секретари, Лотин Америкаси социалистик партиялари Корради национ марказининг бош секретари Хосе Диас ТАСС мухбири билан суҳбатда КПСС Марказий Комитетининг XIX Бутуниттифоқ партия конференциясига Тезисларини шарҳлаб, Совет Иттифоқидаги чуқур ўзгаришлар халқаро муносабатларга катта ижодий таъсир кўрсатмоқда, бутун дунёда СССРнинг тинчликсевар сиёсатига бўлган ишончни оширмоқда, деди. У шунингдек олий даражадаги Совет Америка кейинги учрашувининг натижалари халқаро вазият муайян тарзда яхшиланганлигидан, жаҳонда кескинлик пасайганлигидан далолат бераётганлигини айтди. Бунда КПСС ва Совет ҳукуматининг ижобий роли ниҳоятда катта, деди у.

Алло, редакциями?

33-57-02
32-55-35

«Ишончли мулоқот»

ҲУРМАТЛИ ОҚШОМХОНЛАР!

«Тошкент оқшоми» газетаси редакцияси қошида ташкил этилган «ИШОНЧЛИ МУЛОҚОТ»нинг телефон орқали навбатдаги учрашуви **20 июнь, душанба куни соат 10 дан 12 гача, сўнг соат 14 дан 16 гача** бўлади.

Саволларни назарда тутинг.

1. «ОҚШОМ» ГАЗЕТАСИ САҲИФАЛАРИДА ҚАЙСИ МАҚОЛАЛАР СИЗГА МАНЗУР БЎЛДИ. НИМА УЧУН!

2. ГАЗЕТАДА БОСИЛГАН МАТЕРИАЛЛАРНИНГ ҚАЙСИЛАРИДАН КЎНГЛИНГИЗ ТЎЛМАДИ. БУНГА САБАБ!

3. СИЗНИ КЎПРОҚ ҚАНДАЙ МАЗМУНДАГИ МАҚОЛАЛАР ҚИЗИҚТИРАДИ!

Телефонда ёки хатда айтилган фикрларингиз исм-фамилиянгиз кўрсатилган ҳолда газетанинг келгуси сонларида эълон қилинади. Сиз истаган мавзудаги мақолалар тез вақтда тайёрланиб, газета саҳифасида ёритилади. «ИШОНЧЛИ МУЛОҚОТ» суҳбатида **20 июнь, душанба куни «Тошкент оқшоми» газетасининг ходими** Ҳамид Икромов навбатчилик қилади.

Ҳурматли оқшомхон дўстлар! Бизга телефон қилган пайтингизда ва хат йўллаганингизда Сизларнинг эътиборингизга ҳавола этилган **уччала саволларга албатта жавоб қайтаришни** унутмаслигингизни сўраймиз.

Агросаноат: қайта қуриш йўлларида

Мустақиллик қаерда қолди?

— Бирлашмани ёпиб қўйиш керак!

Тошкент ўрмон хўжалиги ишлаб чиқариш бирлашмаси директори Л. Чикобаванинг оғзидан бундай гапларни эшитиш ажабланарли. Бошқа бир раҳбарга сизнинг ташкилотингиз ҳозирги ҳаётга мос келмай қолди, ишни яхшилаш учун уни тугатиш керак, деб шаъма қилиб кўрингчи, у ўз «идораси»ни ёпиб қўйиш эмас, балки, аксинча—кучайтириш ва ривожлантириш зарур, деб юзлаб баҳонани келтиради. Бу ерда эса...

Чикобава нима учун бундай ғалати қарорга келганлигини тушуниб етишга уринайлик.

80-йилларнинг бошида ташкил этилган Тошкент ўрмон хўжалиги ишлаб чиқариш бирлашмаси республика ўрмон хўжалиги министрлигидаги амалдорлар билан ўрмон хўжаликлари ўртасидаги бир бўғин, раҳбарлар «аламини оладиган» ташкилот эди.

Тушунмадингизми!

Тасаввур қилиб кўринг, ўрмон хўжаликларидан бири бирор кўрсаткич юзасидан топшириқни бажара олмади. Бунинг учун ўрмон хўжалиги директоридан бошқа яна ким жавоб беради! Албатта бевосита юқори лавозимдаги раҳбар жавоб беради.

Министрлик пойтахт областидаги олтита ўрмон хўжалигини мазкур ташкилот маркаси билан бирлаштириб, бир йўла ўзини барча масъулиятдан халос қилди. Энди бирор кор-ҳол юз берса (ҳаётимизда эса бундай ҳоллар кўп бўлади), жавоб бериш учун бош директор чақирилади. У «ўзига бўйсунувчи» хўжаликларга чинакамига раҳбарлик қилолмаслиги, бинобарин уларнинг фаолияти учун жавоб беролмаслиги ҳеч кимни қизиқтирмайди. Нега десангиз, бу ўрмон хўжаликлари амалда бирлашмага... бўйсунмайди.

Уларнинг ҳар бири мустақил молиявий ва юридик ташкилотдир. Ҳар бирининг ҳисоб-китоб счёти, ишлаб чиқариш планлари ва бошқа режалари бор. Хўжаликларнинг бирлашма билан бутун муносабати ҳар кварталда ҳисобот юборишдангина иборат. Бош директор уларнинг ишига аралашишга, бирон нарсани буюришга ёки аксинча, ўрмон хўжалиги раҳбарининг бирор буйруғини бекор қилишга ҳақли эмас.

Ўрмон хўжалиги министрлигидаги амалдорлар ана шу маъмурий бўлинмани тузгач ўз ишларидан мамнун бўлиб, жорий ишларга ўтдилар.

Бу ишлар:

А) қуйи мутахассисларга қандай ишлаш кераклиги ҳақида маслаҳатлар ва тавсиялар бериш;

Б) янги кўрсаткичларни ихтиро этиш;

В) текшириш учун комиссиялар тузишдан иборат эди.

Бу тўқиб чиқарилган гаплар эмас, совет сатирасининг классиклари айтганларидек, бундан ҳам кулгилироқ нарсани тўқиб чиқариш мумкин.

Ҳозир ўрмон хўжаликлари барча йирик саноат бирлашмалари каби бир хил формадаги статистика ҳисоботи юзасидан ҳисоб бериб турадилар. Масалан, шу жиҳатдан қараганда, Тошкент трактор заводи билан Тошкент ўрмон хўжалигининг мавқеи бир. Ўзларига бошчилик қилаётган министрликларга юборадиган ҳисоботлари эса ўнлаб кўрсаткичларни ўз ичига олади ва бутун-бутун дафтарларни ташкил этади.

Ахир ўрмон хўжаликлари аввало ўрмонлар ва дарахтзорлар барпо этиш учун ташкил этилган. Республикамизда улар учун бундан муҳимроқ вазифа йўқ. Ана шу ишни бажариш ўзбошимчалик билан берилган топшириқлар оқимида кўмилиб кетмоқда.

Ўрмон хўжаликларида ёрдамчи хўжалик сифатида ташкил этилган саноат ишлаб чиқариши, қишлоқ хўжалигининг иши эса айни шу сабабли юқоридан планлаштирилмаслиги керак эмасми! Бироқ улар планлаштирмоқдалар ва бу планларнинг бажарилишини талаб қилмоқдалар. Кўрсатма бериш (агар оқибати учун шахсан жавоб бермасанг) қийин эмас, албатта. Жавоб берадиган бош директор, унинг 28 кишидан иборат махсус штати бор. Бу одамлар нима билан шуғулланишмоқда!

Леван Чикобава бош директор лавозимидан ташқари Тошкент бош ўрмон хўжалиги директори лавозимини ҳам эгаллаб турибди. Унга бирлашмага раҳбарлик қилиш ҳуқуқи берилмаганлиги учун бутун кучини, ғайратини, билими ва тажрибасини шу хўжаликка сарфламоқда. Шуни ҳам айтиш керакки, ҳалиги 28 киши кабинетларда ўтиришмайди, балки участкаларда меҳнат қилишади.

Чикобава раҳбарлик қилаётган ўрмон хўжалиги икки йил давомида анчагина ютуқларга эришди. Энг муҳими эса, илгари зарар келтирган хўжалик фойда бера бошлади. Шу ерда бироз чекинишга тўғри келади. Гап шундаки, ўрмон барпо этиш учун давлат дотация беради. Бунинг сабаби бор: ёш ниҳоллар бир-икки йилда иқтисодий самара бермайди. Уларнинг энг асосий хусусияти-табиатни муҳофаза қилиш. Бу ишни эса пул билан ҳисоблаб бўлмайди. Аммо ҳар қандай ўрмон хўжалиги ана шу пулнинг бир қисмини кўчатларни сотиш ҳисобига қайтариши мумкин.

Янги директор тайинлангач, ишлаб топилган бундай маблағ ўтган йили 200 минг сўмдан ҳам ошиб кетди. Яъни хўжалик давлат берган дотациянинг тўртдан уч қисмини қоплади.

— Бу ишнинг бошланиши холос, — деб ҳисоблайди Л. Чикобава. — Муваффақиятлар кўпроқ бўлиши учун коллектив ташаббусини бўғмаслик керак.

Министрлик ходимларининг икир-чикир ишларга аралашавериши ўрмончилар ишига тўсқинлик қилмоқда. Энг аввало шуни айтиш керакки, министрлик комиссиялар ва текширувчиларни кўплаб юбормоқда. Шу йилнинг беш ойи ичида уларнинг фаолиятини кимлар текширмади, дейсиз. Қоидани бузиш ҳоллари аниқланмади, лекин директор ҳар бир комиссиядан виговор олиб улгурди. Бошқача бўлиши мумкин эмас. Агар бошқача бўлса, комиссиядан «эрк бериб қўйишди», деб шубҳаланишади. «Ҳеч қандай бузилишларни аниқламаган бўлса, шу ҳам комиссия бўлдими!» — дейишади. Иш шу даражага бориб етмоқдаки, министрлик ходимлари ўрмон хўжаликларида тузилган кооперативлар ўзларига бўйсунмаса ҳам уларни текширмоқдалар.

Ҳолбуки кооперативлар катта ва муҳим ишни бажармоқда.

Ҳозир республикада ўрмонлар барпо этиш системасида катта ўзгаришларни амалга ошириш талаб этилмоқда. Шу сабабли Ливан Чикобава ҳақ: бу ўзгаришларни тез ва қатъият билан амалга ошириш керак. Ҳеч кимга кераги бўлмаган маъмурий структура — бирлашмани тугатадиган пайт келди. Лекин бунинг ўзи камлик қилади. Фақат Тошкент областининг ўзидагина ёнма-ён жойлашган Чирчиқ ва Бурчмулла ўрмон хўжаликларини бирлаштириш мумкин бўлур эди. Унча катта бўлмаган Бекобод ва Паркент ўрмон хўжаликларини Тошкент ўрмон хўжалигига бирлаштиришни ҳам ўйлаб кўриш керак. Коллективларга мустақиллик бериб, уларнинг оператив ишларига аралашмаслик лозим. Ана шундагина хўжаликлар фаолияти натижадор бўлиши гарантияланади.

Ю. БОНДАРЕНКО,
ЎзТАГ мухбири.

Шаҳримизнинг Богдан Хмельницкий кўчасида жойлашган 9-ўрта ҳунар-техника билим юртида 820 нафарга яқин қизлар тикувчи-мотористкалик мутахассислигини қунт билан эгалламоқдалар. Бу ерда дарс соатлари билан биргаликда амалий машғулотлар ҳам қизиқарли ўтмоқда. Талабалар тикувчилик касбининг илк сабоғини малакали ишлаб чиқариш таълими мастерларидан ўрганишаётир.

СУРАТДА: ишлаб чиқариш таълими мастери Л. Расулова 43-группа талабалари билан навбатдаги машғулот пайтида.

У. Усмонов фотоси.

Яхши кайфият Сизга ёр бўлсин

Нодир қўлёзмалар

Юсуф Сарёмий изидан

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Беруний номидаги Шарқшунослик институти ва Ҳ. Сулаймонов номидаги Қўлёзмалар институтида «Сайрамнома», «Сайрам тарихи», «Рисола» қўлёзмалари сақланади. Бундан бир неча йил муқаддам Сайрамга тилшунослик экспедицияси уюштирилди. Шунинг натижасида «Рисола»нинг яна бир нодир нусхаси топилди. Қўлёзманинг муаллифи халқ оғзида «Маюсуф домла», «Маюсуф шоир» номи билан шуҳрат топган, аслида эса Муҳаммад Яъқуб ўғли, адабий тахаллуси Юсуф Сарёмий эди.

Жамоатчи мухбиримиз шу экспедиция иштирокчиси ва қўлёзма билан мукаммал танишган филология фанлари кандидати Сафо Зуфаров билан суҳбатлашди.

— XIX асрнинг иккинчи ярмида яшаб ижод этган, зуллисонайн шоир Юсуф Сарёмий (1840—1912), манбалардан маълум бўладики, ўз даврининг кўзга кўринган маданият арбоби, маърифатпарвари, тарихий ва адабий мерос қолдирган ижодкорларидан биридир. Ижодкорнинг қаламига мансуб бўлган «Рисола»нинг нодир қўлёзма нусхаси топилиши ҳақида маълумот берсангиз.

— Сайрамдаги Ленин номли колхозда истиқомат қилувчи Тожихон Эшонов ва Расулмат Юнусматовлар ёрдамида «Рисола»нинг ноёб қўлёзмаси Сидиқмат Ирисматов қўлида эканлиги аниқланди ва қўлёзма билан мукаммал танишиш имкони туғилди. Шоир шеърлари орасида Навоий, Фузулий ва бошқа улуғ шоирлар асарларига ёзилган мухаммаслари борлиги унинг қобилиятидан далолат бериб турибди. Шоир ўз асарларини Юсуф Сарёмий, Сарёмий, Юсуфий тахаллуслари билан ёзган.

— Шоирнинг номи Қозоғистон, Озарбайжон, Татаристон ва Тожикистонда ҳам кенг тарқалган. Умуман, унинг шахси ва ижоди хусусида ҳам билишни истардик.

— Сайрам районидаги Ленин ва Пушкин номли колхоз мўйсафидларининг маълумотларига қараганда, Маюсуф домла тўладан келган, баланд бўйли, чўққи соқол, қизил мағиз юзли, хушмуомала, ширинсўз, аммо жуда ҳазилкаш одам бўлган. Унинг уч ўғли бўлган. Асли ота-боболари шаҳрисабзлик.

Сарёмийнинг шеърлар тўплами 1914 йили Тошкентда нашр этилган. Бироқ, бу тўпламга шоирнинг жуда кўп ҳажвий шеърлари кирмай қолган. У жуда жасоратли, истеъдодли, ҳозиржавоб шоир бўлган. Сарёмий текинхўр руҳонийлар, судхўр бойлар, зиқна уламоларни аччиқ ва заҳарханда шеърлари билан фош этган. Шунинг учун ҳам меҳнаткаш халқ шоирни севган, шеърларини қайта-қайта ўқиб, ёд олган. Унинг кенг шуҳрат қозонишининг ҳам боиси шу бўлса керак.

— Сайрамда ўз вақтида мингбоши даражасида бўлган Ҳасанжон маҳдум отда кета туриб, «Қани шоир бўлсанг, менга бир нарса дечи?!» —деганда, шоирнинг ҳозиржавоблиги ва жасоратли эканини айтиб берган эдингиз...

— Тўғри.

От янги, тўқим янги, юган янги,
Қозиликни талашган Ҳасанжон ҳанги!—

деб дарҳол жавоб қилган. Яна мулла, эшонларга қарата.

Кўтариб юрма, эй зоҳид бошингда катта дасторинг,
Ани ярмини йиртиб, қўйлак, ярмини иштон эт!
Соқолинг ўстириб, ташвишин қилма, шона қилмоқдин,
Кесиб бир қабзадин сан ортиғин олиб, максирон эт! —

деб, уларни халқ олдида шармандасини чиқарганини мўйсафидлар ҳозир ҳам завқ билан тилга оладилар.

— Сиз танишган қўлёзмада Сайрам тарихига оид «Рисола» ва охирида «Сайрам», «Таърифи райҳон», «Қор» номли учта шеър ҳам илова қилинган экан. Рисоланинг бошқа қўлёзма нусхаларини кўрган машҳур олимлар, жумладан академик В. В. Бартольд ва профессор П. П. Ивановлар ўз вақтида тегишли ўринда фикр билдирган бўлсалар-да, асарнинг автори ҳанузгача номаълум қолаверган эди...

— Бу қўлёзманинг муҳим хусусияти шундаки, «Рисола»да муаллифнинг кимлигига ишора бор. Қолган уч шеърнинг автори тил ва услубига қараганда, Юсуф Сарёмий эканлиги шубҳасиз. Сайрам тарихи ҳақидаги «Рисола» ўзбек тили тарихи учун ва ҳозирги замон ўзбек адабий тилининг равнақи учун катта аҳамият касб этади. Мана бу парчага эътибор қилинг-а:

«Сарёмнинг уч оти бор турур, бир оти «Мадинатул байзо» турур ва яна бир оти «Испижоб» турур ва яна бир оти «Сарём» турур.

«Мадинатул байзо» демоқ ибрий тили бирла «Урункент» демак бўлур ва тақий ҳар ерда икки сувнинг ароси қуруқ ва тошлик ер бўлса, ана ибрий тили бирла «Испижоб» дерлар. Ҳар ерда икки сувнинг аросинда тошлик ер бўлса, ани туркий тили бирла «Сарём» дерлар».

— «Жамул ҳикоят» деб аталган қўлёзма китобдан маълум бўлишича, Сарёмий шоиргина бўлиб қолмай, таржимон ва тарихчи олим ҳам экан...

— Биз аниқлаган бу қўлёзма китоб 406 бетдан иборат. Қўлёзма настаълиқ хатида ёзилган. Асарнинг биринчи қисмида, форс-тожик тилидан қизиқ бир халқ эртаги ўзбек тилига таржима қилинган, кейин шоирнинг камтарликка оид 7 байт шеъри берилган, сўнгра ўзбек филологиясига доир қимматли ва чиройли иборалар, мақол, матал каби ўткир фикрлар изҳор қилинган.

Сайрамнинг улуғлиги, аҳамияти ва таърифига алоқадор шеърлар қўлёзманинг кейинги саҳифаларида келтирилган. Шундан кейин, Сайрам тарихи — «Рисола» ёки «Сайрамнома» номлари билан юритиладиган тарихи асарда берилган.

Биз қўлимиздаги материаллар асосида Юсуф Сарёмийнинг биографияси ҳамда ижодининг халқ орасида машҳур ва манзур бўлган баъзи бир маълумотларга тўхталдик, холос.

— Раҳмат. Умидвормизки, адабиётшуносларимиз, махсус мутахассислар бу шоир ва олимнинг умумий ижодига ва тарихий фаолиятига тегишлича баҳо берадилар, ҳар томонлама тадқиқот ишларини олиб борадилар.

Суҳбатни
Баҳодир ВАЛИЕВ
ёзиб олди.

Ярашдими зирагим? Р. Шарипов фотоси.

Қадимий масаллар

ҚИРҒОВУЛНИНГ ТЎҒРИЛИГИ ҲАҚИДАГИ ҲИКОЯТ

Ҳикоя қилишларича, бир қирғовул бир қарға билан сув йиғиладиган чуқурни талашиб қолди. Ҳар иккови чуқурнинг эгаси эканлиги ҳақида даъво қила бошладилар. Охири ҳал қилиш учун қушларнинг қозиси ҳузурига йўл олишди. Аммо, икковида ҳам чуқурга эгалик ҳақида ҳеч қандай ҳужжат йўқ эди. Қози чуқурни қирғовулга ҳукм қилиб юборди, ваҳоланки, чуқур ҳақиқатда қарғаники эди.

Қирғовул қозига деди:

— Эй қушлар қозиси, чуқурни менга ҳукм қилишга сени нима мажбур этди? Нега менинг даъвомни қарға даъвосидан юқори қўйдинг?

Қози унга деди:

— Сенинг тўғрилигинг халқ орасида машҳур бўлиб, одамлар тўғрисўзлик борасида сенинг номингга масал тўқиганлар ва улар сўзлаётганда: «Қирғовулдан ҳам тўғрироқ» деб айтадилар.

Қирғовул деди:

— Агар иш бундай бўлса, тўғрисини айтайки, чуқур қарғаники эди, тўғриликда ном чиқарган ҳолда, тескарисини қилишни энди истамайман!

Қози сўради:

— Бу ботил даъвога қўл уришга сени нима мажбур этди?

Қирғовул деди:

— Ғазаб олови, чунки у мени чуқурга йўлатмади, ёлғон устида маҳкам тургандан кўра, ҳақ сўзни айтганим аълороқдир. Тўғриликда машҳур бўлиб қолганим мингта чуқурдан афзалроқдир.

ТЕМИРЧИНИНГ САВОЛИ

Бир темирчининг ити бор эди. Темирчи ишга машғул бўлганда у ҳар доим танбаллик билан ухлаб ётарди. Бироқ иш тугаб, темирчи ва унинг дўстлари ейишга ўтиришганда ит дарҳол уйқудан уйғонарди. Бир куни темирчи итига деди:

— Эй ярамас ит, бу не ҳолатки, болғамнинг зарби ерни титратаётганда асло уйғонмайсан, аммо жағим овқатни чайнаётганда чиққан овоз бир онда сени уйғотиб юборади?!.

Арабча «Муҳтатафот» китобидан
Маҳмуд ҲАСАНОВ таржимаси.

Тандир пайдо бўлгунча...

Бу—қизиқ!

Инсониятнинг илк даврларида аждодларимиз нон нималигини билишмаган, албатта. Улар йиғим-терим билан машғул эканлар, қорин тўйдирадиган нимаики бўлса еб кетаверишган. Агар гўдакни кузатсангиз, кўпинча қўлига нима тушса «татиб кўради». Одамзод ҳам ўзининг гўдаклик даврларида атрофдаги барча табиий неъматларни ана шундай «егулик» ёки «ёмагулик»ка ажратиб олган. Нон ўрнида ибтидоий одамлар дастлаб бошоқли донларни эмас, мева-чеваларни; ёнғоқ, дуб ва каштан дарахтининг меваларини, жийда, катталиги қовундай келадиган «нон дарахти» мевасини, крахмалга бой илдизларни тановул қилганлар.

Бошоқли донлар: буғдой, арпа, сули, жўхори, шоли, сўк кабилардан нон сифатида фойдаланиш инсониятнинг деҳқончиликка ўтган кезларига тўғри келади. Фридрих Энгельснинг уқтиришича, бу давр «ижтимоий ҳаёт равнақида варварликнинг қуйи босқичи бўлиб, кулолчилик санъатининг жорий қилинишидан бошланади».

Хўш, кулолчилик санъатининг нонга нима алоқаси бор, дерсиз? Бевосита, чунки кулол хамир қориладиган идишлар ва нон ёпадиган тандирларни ясаш билан шуғулланади. Ҳали шамол ва сув тегирмонларининг келиб чиқишига анча вақт бор, бироқ қўл тегирмони — иккита ясси тош ўғирлар ҳам ўша даврда қўллaнила бошлаган бўлиши мантиққа мосдир. Яна шундай савол туғилади: дон-дунни экиб кўпайтириш дастлаб қаерда бошланган? Бу саволимизга ҳам Фридрих Энгельс жавоб беради: «Эски дунё деб аталадиган Шарқий материкда!» Нега? Чунки «...экиб кўпайтириш учун ярайдиган донли ўсимликларнинг биттасидан бошқа (маккажўхоридан бошқа — К. М.) «ҳаммаси» шарқий материкда мавжуд эди. Шарқий материк деб Фридрих Энгельс Ер шарининг Европа, Африка ва Осиё ўрнашган томонини тушуниш зарурлигини айтади. Шимолий ва Жанубий Америка қитъалари ўрнашган жой эса Ғарбий материкдир. Бу ер маккажўхорининг ватани, аммо, буғдой, арпа, акиш, сўк (тариқ), сули, қўқон жўхори, шоли каби бошоқли донлар бинобарин, нонлар, Шарқий материкдаги ибтидоий деҳқончилик маҳсулотидир. Кўплаб олиб борилган археологик қазилмалар ҳам буни тасдиқлайди. Шамол ва сув тегирмонлари, нон ёпадиган тандирлар ҳам мана шу материкда то ҳанузгача мавжуд.

Тегирмон келиб чиққунга қадар одамлар бошоқнинг ўзини шундайлигича қовуриб ея берганлар. Маккажўхори сўтасини шу усулда пишириб ейиш усули бизнинг давримизгача етиб келганлиги бунга бир мисолдир.

Тегирмонлар келиб чиқди-ю, ҳали тандир йўқ жойларда дастлаб «қайнатма нонлар» пайдо бўлган. Чунончи, уннинг ўзини сувга ийлаб қайнатиш — атала, хамир қилиб қайнатишлар — мамалига, галушки, клекки, узмантой, угра, шилпилдоқ, манпар, лағмон, кейинчалик эса макарон, вермишель пайдо бўлган. Булар бари қайнатма нонга мисол бўлиб, Шарқий материкда истиқомат қилувчи халқларнинг пазандалигига хосдир.

Донни унга айлантирмай, ўзини пишириб ейиш орқали ҳам аждодларимиз нон ўрнини қоплашган. Масалан, донни бошоқдан ажратиб ёрма қилиб пишириш (буғдой, арпа, жўхори) фикримизга исботдир. Чунки сиртида қаттиқ қобиғи бор донлар туйиб, ёрма қилинмагунча пишмайди. Ҳозиргача япон, корейс, хитой, вьетнам, ҳинд ва ҳатто Европа пазандалигида ҳам қайнатма гурунчни гўшт, сабзавот, балиқ ва бошқа овқатларга гарнир қилиб қўшиб берилиши сақланади. Уша гарнир бир вақтлар нон ўрнини босган. Урта Осиё халқларининг пазандалигига оид бўтқалар, шовлалар ва паловлар ҳам бир вақтлар нон ўрнини босган эдида!

Тандир келиб чиққунга қадар хамирни қўрга, иссиқ кулга кўмиб пишириш усуллари, яъни кумоч (кўммоқдан олинган), кулча (кулда пиширишдан олинган) пишириш ҳам маъқул бўлган.

Сўнгра нон қизитилган тош ёки сополга ёпиб пиширилган. Осиё ва Африкада яшовчи қабилалар орасида ана шу усулда нон ёпиш ҳали ҳам сақланиб қолган. Нонни қизитилган қозонга ёпиб (чевати, қатирма) пишириш ўзбек, тожик, қозоқ ва қирғиз пазандалигида, араб фаллоҳларида ҳозир ҳам бор.

Замонавий бўрсилдоқ, шифобахш ва хушбўй нонларнинг келиб чиқиши тандир билан хамиртуруш ижод қилинишига боғлиқдир.

Карим МАҲМУДОВ,
пазанда.

ДУНЁ ХАБАРЛАРИ

ТАСС МУХБИРЛАРИ ЁЗАДИЛАР

Телетайп лентасидан

✦ ЛОНДОН. ГФР илмий тадқиқот ва технологиялар министрлиги шу йил СПИД касаллигига қарши кураш ишларига 30 миллион марка ажратишни эълон қилди. Министр ҳузуридаги парламент статс-секретари Альберт Пробст журналистлар билан суҳбатда бу маблағлар зардоб яратиш янги тажрибаларини ўтказишга ҳамда шу даҳшатли касалликка қарши самарали кураш методларини ишлаб чиқишга сарфланади, деди.

Шу йил март ойининг охиригача ўтган даврни ўз ичига олган маълумотларига кўра, Ғарбий Германияда СПИД билан оғриган 1900 киши рўйхатга олинган. Шуларнинг ярмига яқини ўлган. Бу мамлакатда яна 15.655 кишига СПИД юққан, деб ҳисобланмоқда.

✦ НЬЮ-ЙОРК. Исроилда иш кўраётган ажнабий матбуот уюшмаси Исроил полицияси билан ҳарбий маъмурларининг чет эл журналистларига нисбатан қилаётган ўзбошимчаликлари кучайиб кетаётганлигига қарши норозилик билдирди. Уюшма Қуддусда ўтказган матбуот конференциясида бир қанча мамлакатларнинг мухбирлари, фоторепортерлари, телеоператорларига нисбатан кейинги олти ой ичида тахминан 150 марта зўравонлик қилинганлиги айтилди.

✦ БАЗЕЛЬ. Бу ерда йиллик халқаро санъат ярмаркаси «АРТ-88» очилди. Ярмаркада жаҳоннинг 27 мамлакатидан фирмалар ва ташкилотлар қатнашмоқда. Ярмарканинг махсус бўлими биринчи марта ҳозирги замон совет тасвирий санъатига бағишланди.

Миллий фалокат тусини олди

НЬЮ-ЙОРК. АҚШда ичкиликбозлик миллий фалокат тусини олди. АҚШ конгресси вакиллари палатасининг аъзоси Жон Коньерс билан сенатор Стром Тэрмонд бу ерда тарқатилган маълумотномада шундай хулосага келганлар.

Ҳозир АҚШда 18 ёшдан ошган 17,7 миллион ичкиликбоз бор. Американиклар спиртли ичимликларни суиистеъмол этишларидан келиб чиққан касалликларни даволаш ҳаражатлари ҳамда ичкиликбозлик сабабли ишлаб чиқаришдаги йўқотишлар жами 120 миллиард долларга боради. Ҳар йили алкоголь 100 минг кишининг ёстиғини қуритиб кетмоқда. Шундан 24 минги йўл-транспорт ходисалари натижасида нобуд бўлмоқда. Ҳар йили рўйхатга олинувчи ҳамма қотилликлар ва ўзини ўзи ўлдиришларнинг ярми маст ҳолда қилинмоқда. Спиртли ичимлик ичиш туфайли рўй бераётган бахтсизлик ходисаларининг 50 проценти ўлим билан тугамоқда.

ПЛЕНУМ ҚАРОРИ

✦ ВАРШАВА. Бу ерда Польша Бирлашган ишчи партияси Марказий Комитетининг иқтисодий ва сиёсий ислоҳотларни янада чуқурлаштириш ва кадр муаммолари хусусида партиянинг вазифаларига бағишланган икки кунлик пленуми тугади. Пленум қатнашчилари ПБИП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг шу масалаларга бағишланган докладини муҳокама қилдилар ва қарор қабул қилдилар. Пленум ташкилий масалаларни кўриб чиқди. Мариан Возьнякнинг Сиёсий бюро аъзоси, ПБИП Марказий Комитетининг секретари лавозимидан, Влодзимеж Мокшишчакнинг ПБИП Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзоси лавозимидан, Станислав Бейгернинг ПБИП Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига номзод лавозимидан, Юзеф Барила, Тадеуш Порембский ҳамда Станислав Чосекларнинг ПБИП Марказий Комитети секретарлари лавозимларидан истеъфога чиқиш ҳақидаги илтимосномалари қабул қилинди.

Объективда—САР

Сурия Араб Республикаси. Пальмира — мамлакатнинг диққатга сазовор тарихий шаҳарларидан бири Сурия саҳросининг марказида жойлашган шаҳарнинг номи бўлиб, грек-рим даврига алоқадордир. Инсоният томонидан қарийб бир ярим минг йил унутиб юборилган Пальмира XVII асрда қайта «кашф этилиб», жаҳон маданиятининг ёдгорликлари хазинасидан ўрин олди. Дамашқдан Пальмирага (ҳозирги Тадмора) қадар атиги икки юз километр масофа бор. Кўп асрлар муқаддам Рим легионерлари томонидан забт этилиб, вайрон қилинган шаҳар ҳозир ўзининг гўзаллиги ва улуғворлиги билан кўплаб туристларни мафтун этмоқда.

СУРАТДА: шаҳар чеккасидаги кўп сонли пальмазорларда ҳосил йиғим-терими пайти. Бу ердан турли-туман хурмоларни харид қилиш мумкин.

В. Шенников фотоси.

КАЛЕЙДОСКОП

ҚУШЛАР НИМАДАН ҚЎРҚИШАДИ?

Японияning АНА авиакомпанияси паррандаларнинг пассажир самолётларига ҳужумини олдини олишнинг ноёб усулини топди. Бундай тўқнашувлар авиация тажрибасида тез-тез содир бўлиб туради. Натижада самолётларга жиддий шикаст етказилади, ҳатто фалокатларга олиб келади.

Масалан, Японияда ҳар йили ҳаво трассаларида 600 га яқин «қушлар билан тўқнашувлар» қайд этилмоқда, улардан кўрилаётган зарар ўнлаб миллион иенани ташкил этади. АНА мутахассислари қушларнинг кўзи ўз кўзидан катта бўлган ҳар қандай учар объектдан қўрқишига асосланган ғаройиб усулни таклиф этдилар.

Ана шу ғоядан келиб чиқиб, самолёт турбиналарининг ўртасига баҳайбат кўз тасвири турширила бошлади. Буни қарангки, аввалига ҳеч ким жиддий ишонмаган ана шу янгилик туфайли қушлар билан тўқнашувлар сони 20 процентга камайибди. Ана шундай расмни ҳозир авиакомпанияларнинг деярли барча «Боинг—747», «Боинг — 767» самолётларида кўриш мумкин.

Прейскурант бўйича турбиналарга расм солиш баҳоси қиммат эмас — «Боинг» самолётига 2 кўз расмини тушириш атиги 10 минг иена туради. Янгиликнинг нақадар самарали эканлигига ишонч ҳосил қилиш учун буни қуйидаги рақам билан таққослашингиз мумкин. АНА авиакомпанияси ўтган йили қушлар билан тўқнашув сабаб бўлган нуқсонларни тугатишга қаратилган ремонт ишларига қарийб 70 миллион иена сарфлаган эди.

Бир асар тарихи

«Тоҳир ва Зуҳра» бадиий фильми ўз вақтида «Севги ва садоқат мадҳи», «Муҳаббат ҳақидаги мунгли қўшиқ» деб ном олган, томошабинлар орасида жуда машҳур бўлиб кетганди.

Фильм асосида ўзбек халқининг машҳур эртаги ётади. Эртак кексаю ёш — барчани бирдек ўзига мафтун этади. Ҳозирда ҳам севиб ўқилишига сабаб, у муҳаббатнинг оташинлиги, мангулиги, садоқат тилларда достон бўлиб қолишини куйлайди. Унга халқимизнинг асрий орзу-умидлари, қувончлари, ҳижрон дардлари сингиб кетган.

1945 йилда мамлакатимиз экранларида ишқ ва вафо достони «Тоҳир ва Зуҳра» фильми намойиш қилина бошланди. Фильм қисқа муддат ичида жуда машҳур бўлиб кетди. Бу ҳақда кейин. Ҳозир эса...

«Тоҳир ва Зуҳра»

ЎЗБЕКИСТОН ССРда ХИЗМАТ КЎРСАТГАН АРТИСТ ЮЛДУЗ РИЗАЕВА БИЛАН СУҲБАТ

— Юлдуз опа, кўпчилик Сизни кинога тасодифан келиб қолган деб ўйлашади. Шу ростми?

— Рост. Мен сира ҳам киноактриса бўламан деб ўйламаганман.

— Тоҳир ролини ижро этган Ғулом Тожиаълоев билан ҳам шундай бўлганми?

— Уни билмадим. Лекин мени Раҳим Пирмуҳамедов «кўчадан топиб олган».

Бир куни Шайхонтоҳурда дугонам билан суҳбатлашиб кетаётгандик, рўпарамиздан Раҳим Пирмуҳамедов билан Хайри Ғаниева чиқиб қолишди. Киноартистларни биринчи кўришимиз эмасми, озгина очилиб қолдик. Нарироққа бориб орқамизга ўгирилсак, улар ҳам тўхтаб бизга қараб туришган экан. Кейин Раҳим ака бизга яқинлашди.

— Яхши қизлар, — деди у киши — актёрлар мактаби очилган. Бор-йўғи уч йил ўқийсизлар. Яхши шароитлар яратилади. Бориб ўқимайсизларми?

1943 йил. Уруш пайти. Дадамлар 1936 йилда қазо қилганлар. Оилада ойим, беш бола бор. Энг каттасиман. Ўн беш ёшли қиз учун кийиб кетганман. Раҳим аканинг таклифи мени ўйлантириб қўйди.

Хуллас, эртасига дугонам билан азбаройи қизиққанимиздан бордик. Имтиҳон куни белгиланди, шеър, монологлар тайёрлаб келишимизни айтишди.

Павильонда (у пайтлар «Ўзбекфильм» студияси Шайхонтоҳурда эди) имтиҳон бошланди. Имтиҳон комиссиясига Михаил Ильич Ромм раислик қилди.

Ўша кезлари «Тоҳир ва Зуҳра» фильми суратга олинишини керак бўлиб, режиссёр Наби Ғаниев бош ролларга актёрлар излаб юрган эканлар. Мени кўриб суюниб кетибдилар.

— Бўлди, мен Зуҳрани топдим! — дебдилар комиссия аъзоларига.

Мен буни кейинроқ эшитдим. Шу тариқа менинг бутун ҳаётимни белгилаб берган кинодаги биринчи лаҳзаларим бошланди. Ўшанда бор-йўғи 16 ёшда эдим, холос.

— Тоҳир ролига ҳам шу тариқа актёр танланганми?

— Тоҳирни асосан режиссёр ассистентлари қидиришган. Ғулом Тожиаълоев билан уч-тўрт марта репетиция бўлди. Наби Ғаниевнинг кўнгли тўлмади шекилли, Эсон Каримовни... ҳам синаб кўришди. Эсон ака мендан ёши катта, баландроқ киши эдилар. Бунинг устига актёр ҳам эмасдилар. Ахир Тоҳир ҳам, Зуҳра ҳам бир кунда туғилган эмасми? Шунинг учун яна Ғулом Тожиаълоев номзодига қайтишди: Тоҳирни у ўйнайдиган бўлди.

— Зуҳрани ижро этишга бошқа даъвогар актрисалар бўлмаганми?

— Мен ва Тамара Назарова бир неча марта проба бердик. Икковимизнинг номзодимизни Москвага, тасдиққа юборишди. Не бахтки менинг номзодим маъқул кўрилибди.

— Партнёрларингиз ҳақида ҳам сўзлаб берсангиз...

— О, «Тоҳир ва Зуҳра»га актёрларнинг гуллари танланганди. Шукур Бурҳонов — Қоработир, Обид Жалилов — Вазир, Аброр Ҳидоятов — Сардор, Юлдуз — Хайриниса Ғаниева. Улар билан бирга ишлаш мен учун қанчалар бахтиёрлик бўлганди!

Моҳим ролини кўпчилик ким ижро этганлигини билмаса керак. Билганда ҳам бир актриса-да деб ўйлаши мумкин. Моҳимни ўзбек халқининг жасур қизи, машҳур снайпер Зебо Ғаниева ўйнаганди. У жангда ярадор бўлиб, Тошкентга қайтганди. Қўлида хасса, зўрға юрарди. Эътибор берилса, Моҳим фақат — кино тили билан айтганда — бир хил позада суратга олинганини ҳам сезиш мумкин.

— Сиз жуда бахтли актрисасиз, Юлдуз опа.

— Нега шундай деб ўйлайсиз?

— Ахир Наби Ғаниев, Асад Исматовлар билан учрашгансиз...

— Тўғри, бахтлиман, Наби Ғаниев ҳам, Асад Исматов ҳам ўзбек маданиятининг энг ёрқин юлдузларидир.

Наби ака жуда меҳрибон эдилар. Ҳар бир актёрни жуда авайлардилар. У киши режиссёрлик қилган «Насриддин Бухорода» фильми жуда машҳур бўлиб кетганди.

«Тоҳир ва Зуҳра» суратга олинаётганда шундай бир воқеа бўлганди.

Зуҳрага Тоҳир сени унутди деб хабар келади. У йиғлаши керак. Лекин ҳеч йиғлолмайман-да. Наби ака мени четга чақириб, суҳбатлашдилар.

— Қизим, бир ўйлагин, Тоҳир ҳақида эмас, даданг- нинг вафот этгани ҳақида хабар келди. Сен нима қилар эдинг?

Мен ота меҳрига зор қолган эмасманми, кўнглим тўлиб, йиғлаб юбордим. Ҳеч ўзимни тутиб ололмайман. Наби ака кишининг юрагига йўл топа олар эди.

Асад Исматов тенги йўқ актёр эди. Жуда истеъдодли эди. У ижро этган роллар тўлақонли эди.

Урушнинг охирида киностудия қошидаги актёрлар театрларга тақсимланди... Чунки, иш йўқ эди-да. Асад ака Ҳамза театрига юборилди. У ерда ишлолмадилар. Ҳай, аттанг, шундай улуғ талант эгаси умрининг охирги йиллари аянчли бўлди.

— Юлдуз опа, ҳар қандай фильм сценарийдан бошланади...

— Фильм сценарийсини Собир Абдулла билан Алексей Спешневлар ёзишган. Қўшиқларга Алексей Козловский мусиқа ёзган.

— Қўшиқларни ўзингиз ижро этганмисиз?

— Вой, нималар деяпсиз? Кино яратилгунга қадар Муқимий номли театрда «Тоҳир ва Зуҳра» музикали драмаси қўйилганди. Зуҳра ролини машҳур санъаткоримиз Саодат Қобулова бажарарди. Фильмдаги қўшиқларни ҳам у киши ижро этганлар. Тоҳирнинг қўшиқларини Янгийўл театрининг актёри Абдулла Охунов айтган.

— «Тоҳир ва Зуҳра»дан кейин ҳам фильмларда иштирок этганмисиз?

— Ҳа. Кейинги асосий ролим «Фарғона қизи»даги бош қаҳрамон Дилбар образи, Комил Ёрматовнинг «Опа-сингил Раҳмоновалар» фильмидаги кенжа Раҳмонова бўлди. Иккала фильм ҳам яхши мавзуда эди. Аммо нима учундир унчалик оғизга тушмади. Кейин, Тошкент театр ва рассомлик санъати институтининг театршунослик факультетини битириб, киностудиянинг аввал сценарий бўлимида, кейин дублёжда редактор бўлиб ишлаб бошладим. Шу ердан пенсияга чиқдим.

— «Тоҳир ва Зуҳра» чет элларда ҳам кўйилганми?

— Аввал бир факт ҳақида тўхталиб ўтай. Фильмни Германиядаги жангчиларимиз ҳам кўришган. Улардан шунчалик кўп мактуб келган эдики... Ҳаммаси тўп одамлари остида кўрганлари, фильм жуда манзур бўлганлигини эҳтирос билан ёзишганди.

Ўша пайтда Иззат Султонов «Ўзбекфильм» киностудиясининг директори эдилар. У киши «Тоҳир ва Зуҳра» фильмини ва Ҳиндистонга борганлар. Фильмнинг рекламасини кўриб у киши ҳайратга тушибдилар: 8—10 қаватли уйнинг бир бўйича эълонлар осилибди. Бириданбири гўзал суратлар ишланибди. Фильм намойиш этилган кинотеатрларда одам доим тирбанд бўлибди. Бу бир факт, холос.

— Наби Ғаниевда ўзбек халқ афсона, эртаклари асосида яна фильм яратиш орзуси борми?

— Бор эди. Наби ака «Алпомиш» достони асосида фильм яратмоқчи эдилар. Сценарий ҳам тайёр эди. Менга «Сен Барчинни ўйнайсан», деб айтгандилар. Сценарийни ўқиб кўрганман. Жуда ажойиб эди. Афсуски, касаллик, ўлим бунга халал берди. Билмадим, сценарий кимда қолди экан?! Кинооператор Михаил Краснянский кинога оид нарсаларни йиғиб юрарди. Начора, у ҳам ҳозир оламизда йўқ. Мабодо битта-ярими топилиб қолганда шу сценарий бўлсаю копилиб қолса, уни киностудияга олиб келиб топширса нур устига аъло нур бўларди.

— Юлдуз опа, мароқли суҳбатингиз учун Сизга катта раҳмат. Доимо соғ-саломат бўлинг.

— Миннатдорман!

Суҳбатни
Темур УБАЙДУЛЛАЕВ,
ёзиб олди.

ШАНБА ОҚШОМИ

Мардлик қонунига биноан

Ҳаёт хавф остида қолганда...

Тошкент шаҳар Советни ижроия комитети Ички ишлар бошқармасининг фойесида қора ҳошия билан ўралган уч сурат турибди. Уларнинг тагида ҳалок бўлганларнинг қисқагина таржимаи ҳоли берилган. Ўқиймиз:

М. С. МАТЧОНОВ, Тошкент шаҳар Советни ижроия комитети Ички ишлар бошқармаси Давлат автомобиль инспекцияси бошқармасининг йўл-соқчилик хизмати инспектори. Ички ишлар органларида 1979 йилдан бери хизмат қилади. Тошкент шаҳар Собир Раҳимов районидаги «Янги ҳаёт» маҳалла комитетининг йўлланмаси билан ишга келган. Хизматни оддий милиционерликдан бошлаган. СССР Ички ишлар министрлигининг Саратовдаги ўрта махсус мактабини битирган. Хизмат вазифаларини намунали бажарганлиги учун бошлиқлар томонидан бир неча марта тақдирланган.

М. Г. ГАШИМОВ, Тошкент шаҳар Советни ижроия комитети Ички ишлар бошқармаси Давлат автомобиль инспекцияси бошқармасининг йўл-соқчилик хизмати инспектори. Озарбайжонда туғилган. «Дзегамсельмашда» ишчи бўлиб ишлаган. Армия хизматини ўтагандан сўнг ўша заводга қайтган. Ички ишлар органларида 1973 йилдан бери хизмат қилади. Ўзбекистон Компартияси Киров район комитетининг йўлланмаси билан ишга келган. II ва III даражали «Беnуқсон хизмати учун» медаллари билан мукофотланган.

О. С. АСҚАРОВ, Тошкент шаҳар Советни ижроия комитети Ички ишлар бошқармаси Давлат автомобиль инспекцияси бошқармасининг йўл-соқчилик хизмати инспектори. Тошкент областининг Янгийўл районида туғилган. Мактабдан сўнг 7-Октябрь ремонт-механика заводида қайдовчи бўлиб ишлаган. Сўнгра Янгийўл районидаги «Партия XXI съезди» колхозида меҳнат қилган. Ички ишлар органларига Янгийўл район комсомол комитетининг йўлланмаси билан келган. III даражали «Беnуқсон хизмати учун» медали билан мукофотланган.

16 июнь тонгга яқин «02» телефон орқали кимлигини айтмаган номаълум киши Тошкент автомобиль ҳалқа йўлидаги ГАИнинг «Чимкент» стационар пости яқинида бақириқ-чақириқ ҳамда ўқ овозларини эшитганлигини хабар қилди. Оператив гуруҳ воқеа содир бўлган ерга етиб келгунларида Тошкент шаҳар Советни ижроия комитети Ички ишлар бошқармаси Давлат автомобиль инспекцияси бошқармасининг йўл-соқчилик хизмати инспекторлари — милиция старшиналари М. Гашимов билан О. Асқаров отиб ўлдирилганлиги маълум бўлди.

Таҳминан ярим соатдан сўнг ГАИнинг «Минводи» постидан давлат автомобиль инспекцияси ходимлари «Ўзпишчепромтранс» директорининг ўринбосари Ш. Раҳмонов мурожаат этганлиги ҳақида хабар олинди. ГАИнинг «Чимкент» пости яқинида уни қонга белангани, пистолет билан қуролланган йигит тўхтатишга уриниблди. Ш. Раҳмонов номаълум йигитнинг «Жигули» автомобилига ўтириб, шаҳар томонга йўл олганлигини, машинанинг давлат номерини айтибди.

Бу хабар шаҳар бўйлаб навбатчилик қилаётган автосоқчилик машиналарига етказилди. Жиноятчи ўтирган «Жигули» машинасига катта лейтенант М. Матчонов кўл остидаги соқчиларнинг назари Энгельс кўчасида тушди. Воқеа аслида қандай бўлганлиги тергов давомида аниқланади. Бугун эса жиноятчини машина тўхтатишга нима мажбур қилганлигини тахмин қилиш мумкин холос. Эътимол қочиб қутулиш имконияти чегараланганлигини ҳис этишганди. Шунинг учун ГАИ инспекторлари ёрдамга етиб келмай туриб, соқчидан қутулишга қарор қилгандир.

Машина «Марказ-5» кварталлари районида тўхтади. Уз навбатида автосоқчи инспекторларнинг ёрдам беришини кутиб ўтирмади. Марказ марказнинг Саъдуллаевич жиноятчининг қуролланганлигини билармидми? Албатта биларди. Фақат Матчоновнинг онгида оддий инсоний эҳтиёткорликдан ўзини милиция ходими деган туйғу устун турар эди. Катта лейтенантнинг сўнгги қадамлари ҳам ниятги кабн дадил ва қатъий эди — нима бўлса ҳам одамлар ҳаётига хавф солаётган жиноятчини зарарсизлантириш керак. Матчонов «Жигули» машинасига яқинлашиши билан ўқ овозлари янгради.

Қидирув бўйича инспектор М. С. Матчонов Тошкент давлат медицина институти клиникасида ҳушига келмай ўлди.

Милиция майори А. Зиёвиддинов ва катта лейтенант Б. Саъдуллаев билан Ички ишлар бошқармасида суҳбатлашиб ўтирибмиз. Уларнинг ранги ўчган юзлари, юриш-туришларидан ниқадар чарчаганликларини тушуниш мумкин. Улар ҳали мижжа қоқмаган бўлишлари аниқ. Улар, шунинг устига яна қуролланган жиноятчи билан олишув...

М. Гашимов, О. Асқаров, М. Матчонов хизмат бурчларини ўтаётиб ҳалок бўлдилар. Уйланмасин, қотилларнинг номини айтиш пайти келди. Марҳамат: Сорокин Сергей Николаевич, 1964 йилда туғилган, жинояти учун 1980 йилда судланган. 1982 йилда озод қилинган. Олматода яшаб келган, ҳеч қаерда ишламаган. Унинг шериги — Пономарев Родион Николаевич, 1960 йилда туғилган, илгари наркотикларни сақлаганлиги учун судланган. Олматода яшаб келган. Ҳар иккаласи Қозоғистон пойтахтида қатор оғир жиноятларни содир этган экан.

Тошкентга босқинчилар 12 июнь куни олиб қочилган «Ява»да келишган. ГАИ постига босқинчилик ҳужумига қадар Тошкент денгизи бўйидаги палаткада яширинишган.

...«Сорокин «Марказ-5» кварталидаги уйлардан бирининг квартирасига бостириб кириб, эшикни шақ ҳамда каравот билан тўсиб қўйди. У Зиёвиддинов ва Саъдуллаевнинг ўз ихтиёри билан таслим бўлиш ҳақидаги буйруқларига ёшни томон ўқ узиш билан жавоб берарди. Шунга қарамай Ички ишлар бошқармаси ходимлари хонага бостириб кириб, бандитни қуролсизлантирдилар.

Сўнгги вақтларда милиция ходимлари ҳақида, Ички ишлар министрлиги органларида иллиз отган мансабпарастлик, бюрократизм ва бошқа салбий ҳолатлар ҳақида нисбатан тез-тез ёзишаяпти. Айрим ходимларнинг жиноятчилар билан тил бириктирганлиги ҳақида ёзишаяпти. Шу билан бирга уларнинг орасида ҳалол, ўз бурчига сўнгги дақиқагача содиқ бўлган одамлар беништа кўплигини унутиб қўйилаётир. Улар ана шу бурчни ўзларининг ҳаётларидан ҳам юқори қўядилар. М. Матчонов, М. Гашимов, О. Асқаров ана шундай ходимлардан эди. Улар сиймоси ҳамкасблари хотирасида мангу қолади.

А. ОСИПОВ.

Яқинда Железнодорожный кўчасидаги боғда ишга туширилган «Отдых» кафеси республикамиз пойтахти аҳолисини яна бир қизиқтириб қолди. Илгари бу ерда оддий ошхона мавжуд эди. Энди эса ширинсўз официантлар хўрандаларни чиройли безатилган зал ва хоналарга таклиф этиб, уларга шарқ неъматларини таклиф этишади. Телефон орқали уйга буюртма бериш ҳам мумкин.

Бу ердаги ана шундай катта ўзгаришни килишга бундан бир ярим йил олдин ташкил этилган Ўрта Осиё темир-йўлининг ишчи ошхонаси бошқармасига қарашли кооперативчилар жонбозлик кўрсатдилар.

СУРАТЛАРДА: Озарбайжон ва рус таомлари хонасида.

Р. Нуриддинов фотоси [ЎзТАГ].

Бувижон, ўқиб беринг

ОКТЯБРЬ ҚЎШИҒИ

Бугун байрам,
Улкам кўркам,
Гўё кузда
Келган кўклам.
Бобо қуёш
Кўрннар ёш,
Нури сира
Бўлмас одош.
Октябрдан
У нур олган,
Яшарган-у,
Шундай қолган.

АНОРҚУЛ

Чўпон ўғли Анорқул
Аъло ўқийди нуқул.
Кўли, оёғи чаққон
Колхозда номи
чиққан.
Эшагини миниб у,
Келтирар булоқдан сув.
Хурсанд бўлар онаси,
Бошни силар отаси.

ҚУЗИЧОҚ

Жажжи қўзичоқ,
Кўзлари мунчоқ.
Қоп-қора юнги
Кулади ўйинчоқ.
Дик-дик ўйнайди.
Ўйнаб тўймайди,
Шўх қўзичоғим
Ким ҳам суймайди!!

АРАВАЧА

Аравачам бузилди,
Ғилдираги узилди.
Уйга тез олиб бордим,
Акамларга ёлвордим:
— Жон акажон,
акажон,
Тузатиб беринг
чаққон,
Акам дедилар:
«Хўп-хўп!»
Лекин ҳозир ишим
кўп.
Қилмадим сира
ғиш-ғиш
Нима экан тузатиш!!
Дарров топдим мих,
тахта...
Мана арава тахт-а!!

Усмон ЮСУПОВ.

Эртага — Медицина ходимлари куни

Инсон саломатлиги посбони

Белоруссия тоғларининг этагида салобатли бир ҳайкал бор. Унга фонус осиб қўйилган. Бу фонус тунлари кунларда ёнади, зеро у йўлчи юлдуз — маёқ бўлиб, одамларга йўл кўрсатиб туради. Бу гаройиб иншоот асримиз бошида шу ўлкада 40 йилдан ошиқроқ яшаб, бутун умрини одамлар дардини енгиллаштириш, уларга малҳам бўлишдек ишга бағишлаган оддий врач хотирасига ўрнатилган эди.

Ҳайкал бир томондан, ҳоҳ кундуз, ҳоҳ тунда одамлар врачдан нажот тилаб мурожаат қилишлари мумкинлигининг рамзи бўлса, бошқа жиҳатдан бу врач ва медицина ходимлари ҳақидаги: «Узгаларга нур сочаман деб, ўзим ёниб адо бўламан» деган қадимги иборанинг ифодасидир.

Тезкор асримизнинг бир белгиси шуки, ортга бир назар ташлаш ва кўҳна табобат касбининг намояндаларига қай даражада қарздор эканлигимизни фикрлаб кўришга кўпинча вақтимиз бўлмайди. Биз хасталикнинг илк аломатларини намоён бўлиши билан врачга ёки «Тез ёрдам» хизматига мурожаат қилишга кўникиб қолганмиз. Яна биз кўникиб қолган водопровод суви, озиқ-овқат маҳсулотлари, умумий овқатланиш жойлари санитар врачлар томонидан текширилиб турилишини яхши биламиз. Кўплаб сонли олимлар касалликларнинг олдини олиш ва даволаш усуллари устида доимий изланишда эканликлари ҳам биз учун деярли табиий бир ҳол бўлиб қолган.

Медицина илми ва унинг амалий ютуқлари қанчалик таъсирли бўлмасин, қанчалик чуқурлаб забт этилмасин, табобатчилик касбининг маънавий томонлари, врачнинг том маънода эзгули эканлиги ва у беморнинг ҳаётини сақлашга, унинг шифо топишига бор кучини аямаслиги лозимлиги ўзгаришсиз қолаверади. Врач — бу, тамоман алоҳида, ўзига хос мардонавор касб, врачга нафақат ўз касбига хос юксак кўникмалар, балки ҳис-туйғуларнинг ниҳоятда олийлиги, ақл-заковат, ирода ва

рин қалом, бой тажриба талаб қилиниб қолмасдан, яна унда инсонга меҳр-муҳаббат, сабр-тоқат, юксак гражданлик ва маънавиятлик, ботирлик ва ростгўйлик, ҳозиржавоблик ва фидойилик каби сифатлар ҳам мужассамланишини тақозо этади. Врачлик касбидаги сифатлар врачга ҳаво билан сувдек зарур, чунки у инсон билан, унинг ҳаёт-мамоти, соғлиғи каби баҳоси йўқ бойлик билан иш кўради.

Билимсизлик — бу ёки бу шахсларга хос ҳар қандай салбий сифатлар бошқа касб эгаларида унчалик кўзга ташланмаслиги мумкин, лекин табобат илми вакиллари бу камчиликлар дарров кўзга чиқиб қолади.

Совет ҳокимиятининг дастлабки йиллариданоқ шифокорларимиз ўз ҳаётларини ва соғлиқларини хавф остида қолдириб бўлса ҳам, бутун бор куч ва идрок-қобилиятларини, билимларини тиф, вабо, қорахасталик каби юқумли касалликларнинг олдини олишдек шарафли ишга бағишлаганлар. Гражданлар ва Улуғ Ватан уруши йилларида ҳам медицина ходимлари жанг майдонларида ва мамлакатимиз ичкарисида жойлашган ҳарбий госпиталларда минглаб совет солдат ва офицерларининг ҳаётини сақлаб қолганлар. Уруш йилларидаги врач ва медицина ҳамшираларининг фидокорона меҳнатлари натижасида 70 фоиздан ортиқ ярадорлар яна сафга қайтганлар. Ушбу юксак натижалар давлатимиз томонидан муносиб тақдирланган. 44 медицина ходими Совет Иттифоқи Қаҳрамони номига, минглаб врачлар орден ва медаллар билан мукофотланганлар.

Шифокорлар доим ана шундай фидокор бўлишлари, беморга ҳар вақт, ҳар қандай шароитда ёрдам кўрсатишлари керак. Врачлик бурчи, беморга маддакорлик, диққат, унга беминнат ёрдам қилиш — булар гўзал ва гўзал, лекин доимий амал қилинадиган медицина одоби ахлоқига хос принциплардир. Худди шундай- врачлик бурчини кенг маънода тушуниш мумкин, баъзилар эса ўзларининг кундалик хатто кундалик ишларини бажариб юравердилар. Узгалар эса янгилик, илмий тажриба учун ва одамларни минглаб кишилар ҳаётига хавф солиш мумкин бўлган касалликнинг олдини олиш учун ўзга қурбонларга ҳам ҳаётларини қурбон қиладилар. Тарихдан маълумки, юзлаб олим ва шифокорлар тиф, вабо, оқ ўлат ва бошқа юқумли касалликларни, давола олиш ва олдини

олиш усулларини ўрганиш учун уларнинг ўзларига шу даҳшатли микробларни юқтирганлар. Ёки бир мисол. Вернер Форсман исмли врач 1929 йилда ўз вена қон томири орқали махсус катетер киритиб юракдаги касалликларни рентген нури ёрдамида аниқлаш йўлини ўз устида синаб кўрган. Бу усул ҳозир юрак хирургиясида кенг миқёсда қўлланилиб, минг-минглаб беморлар ҳаётини сақлаб қолмоқда.

Хасталик ва ўлим—бу тўлақон ҳаётга ворисли бир ҳолатдир. Врач мана шу холат билан ҳар дақиқа, ҳар он кураш олиб боради. Бу кураш кўп ҳолларда врачнинг хизматидан ташқари вақтда ҳам давом этади. Шунинг учун қадимда юнонлар: «Табобатни танлаганингни—танангни бер» деган ҳикматли гапни айтишган.

Совет медицинасининг оқ халат кийган барча шифокорларини инсон соғлиғи-саломатлигининг посбони сифатида меҳнаткаш халқимизга сиддиқдилдан, ҳалол ва фидокорона хизмат қилмоқдалар.

Маъруфжон МАҲМУДОВ,
медицина фанлари доктори.
Лев НУРУЛЛАЕВ,
медицина фанлари кандидати.

ЭЛЕКТРОНИКА БИЛАН... БАЛИҚ ОВИГА

Митти Сонар яратган «Хонда электроникс» компаниясининг ихтироси балиқчилик соҳасида чинакам тўнтариш вужудга келтириши мумкин. Мазкур прибор катталиги икки гугурт қутисига тенг ниҳоятда сезгир сенсор ва митти дисплейдан иборат. Сенсорни сув тагига тушириншнгиз билан у сув ости «манзараси»нинг нисбатан батафсил тасвирини экранга узата бошлайди. Ана шу экран орқали 100 метргача чуқурликда сузиб юрган балиқларни бемалол кузатиш мумкин. Балиқчига тегишли тўрни танлаб, уни сувга ташлаш қолади холос.

АГАР ТУТИҚУШ БЎЛМАГАНИДА...

Коллежадаги беш нафар дўсти билан бир уйни ижарага олган америкалик студент Крис Барнес шу куни ошхонада навбатчилик қилаётган эди. У сув тўла кастрюлькани плитанинг устига қўйиб, каравотга ўзини ташлади-ю, ухлаб қолибди. Крисдан ташқари бу уйда бундан роппа-роса бир йил муқаддам унга ота-оналари тортиқ этган «Коко» исмли кулранг африка тўтиқуши бор эди холос. Орадан маълум вақт ўтгач сув буғланиб, кастрюлка ҳам чўғга айланди ва плита устидаги буюмлар ёна бошлади. Яна бир дақиқадан сўнг бутун ошхонани аланга олиши, бошқа хоналарга ҳам ўтиши мумкин эди. Аммо Коко хўжайинини қаттиқ-қаттиқ чақириб, ўз вақтида шовқин-сурон кўтарибди. Уйғонган Крис дарҳол ёнғинни ўчиришга киришибди. Ёнғин ўчирилгандан сўнг, эҳтимолки у ота-онаси минг долларга сотиб олган тўтиқушнинг афзалликларига биринчи марта тан берган.

НОДИР СХЕМА

Японияннинг «Мацусита» фирмаси қуввати 16 мегабит бўлган нодир хотира схемаси яратилганлигини эълон қилди. Унинг ҳажми илгаригиларига қараганда 40 процент кичик бўлса ҳам 64 газета саҳифасига жойлашадиган ахборотни жамлай олади.

СУРАТДА: янги схема.
Кнодо — ТАСС фотоси.

ХАВФЛИ КАСБ

Бельгияда ўтказилган тадқиқотларнинг натижаларига кўра мамлакатдаги қайд этилган энг хавфли касблар орасида, буни қарангки, почта хизмати ходимлари ҳам бор экан. Сўнгги йилларда маълакатда почтачиларни тунаш, почта бўлимларига қуролли ҳужум қилиш ҳоллари ниҳоятда кўпайиб кетибди. Пойтахтда чиқадиган «Либр Бельжик» газетасининг маълумотларига қараганда 1984 — 1986 йиллар мобайнида жиноятчиларнинг ҳужуми натижасида 2.233 почта ходими озми-кўпми жароҳатланган. Натижада уларнинг аксариятига тобора хатарли бўлиб бораётган ўз касбидан воз кечишга тўғри келган.

МАФИЯ АЪЗОЛАРИНИ ҚАҚШАТАЁТГАН... ИТ

Асаби дош бермаган наркотиклар бизнеси билан шуғулланувчи мафия сўнгги чора — қотилликка қўл уришга қарор қилдилар. Жиноятчилар оламининг раҳбарларига 153 миллион доллардик зарар етказган Рокки ва унинг сафдошлари ҳаётларига қотилларнинг қурбони бўлиши лозим. Қонли жиноятга қўл уришга розилик берган кишига мафия аъзолари 30 минг доллар мукофот ваъда қилишди.

Мафия раҳбарлари ўлимга маҳкум этган Рокки туганчаки бир оддий ит бўлмагани гангстерлар ҳаётини ларзага тушган фильмлардан биринининг мазмунини эслатувчи ана шу воқеага эътибор берайли. Рокки ва унинг «ҳамкасблари» Даллас божхонасида хизмат қилишади. Бандитларнинг фикрига қараганда, улар ниҳоятда сезгир ҳид билиш фазилатига эга бўлиб, жиноятчиларнинг ҳар қандай хийла-найрангига қарамай наркотикларни ҳам қидириб топиб олишяпти. Жиноятчилар оламининг бундай катта эътибори Роккининг фаолиятига зарарча ҳам таъсир этмаяпти. У ўз хизматини мувафаққиятли давом эттирмоқда. Шунга қарамай жиноятчилар ҳаётининг хўжайинлари эҳтиёт шарт уни муҳофаза этиш чораларини кучайтиришга қарор қилишди.

ТЕЛЕПРОГРАММАЛАР 20—26 июнь ТЕЛЕПРОГРАММАЛАР

Душанба — 20 июнь

● МТ I

7.00 «120 минут». 9.05 Футбол шарҳи. 9.35 «Дунёнинг қувончлари». Олти серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 1-серия. 11.05 «Санъат усталари». СССР халқ артисти Э. Бистрицкая. 12.20 Янгиликлар.

* * *

16.30 Янгиликлар. 16.45 «Қайта қуриш прожектори». 16.55 «Нега ва нима учун?». Болалар учун кўрсатув. 17.25 Свердловск шаҳар темирйўлчилар Маданият саройининг камер хори куйлайди. 17.50 «Мен, сен ва биз—ҳаммамиз биргаликда». 18.35 Й. Штраус. «Лўлилар барони» опереттаси мавзуларига ёзилган вальс. 18.45 Футбол шарҳи. 19.15 Сиз билан маслаҳатлашиб... «Корхона эгаси — коллектив». 20.00 «Дунёнинг қувончлари» Олти серияли бадиий фильм премьераси. 2-серия. 21.30 «Время». 22.05 «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Менга сўз беринг». 22.30 Опера шинавандалари клуби. 23.30 «Дунё воқеалари».

● МТ II

9.00 Эрталабки гимнастика. 9.20 Россиянинг буюк кишилари. 9.50 Рус тили. 10.20 Композитор ва дирижёр Г. Мустя. 11.00 «Болаларга ҳайвонлар ҳақида». 11.30 «Табиат билан ҳамжиҳатликда». «Ер билан дўстлашиб». Телевизион ҳужжатли фильм. 11.50 «Қувноқ карусель». 4—6 сонлар. 12.20 «Сакен ҳақида сўз». 13.20 «Севаман. Кутаман. Лена». Бадиий фильм. 14.35 Янгиликлар.

* * *

18.35 Янгиликлар. 18.45 «Совет Иттифоқига хизмат қиламан!». 19.45 «Халқаро панорама». 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.45 Реклама. 20.50 Ҳамма учун ва ҳар бир киши учун. «...Советларга реал ҳокимият ваколатлари қайтариб берилсин». 21.20 «Консилиум». Ҳужжатли фильм премьераси. 21.30 «Время». 22.05 «Қарши зарба». Бадиий фильм. 23.25 Футбол шарҳи.

● Ўз ТВ

15.00 Болалар учун фильм. «Охирги икки». 16.05 Мактаб ўқувчилари учун. 17.05 «Абитуриент — 88». 17.35 «Оламни кашф этиб». Телефильм. 18.00 Янгиликлар. 18.10 «Фантадром—1». Мультфильм. 18.20 Болалар учун концерт. 18.50 «Абдулла Орипов. Йиллар армони». Ҳужжатли фильм. 19.30 Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси олдидан. «Социалистик турмуш тарзи». 20.00 «Ахборот» (рус.). 20.20 «Қирғовуллар». Телевизион фильм. 20.30 «Ахборот». 20.50 Ўзбекистон Давлат телерадиоси хизмат кўрсатган хор коллективининг концерти. 21.20 Ҳужжатли фильм. 21.30 Москва. «Время». 22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори». 22.15 Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси олдидан. «КПСС Марказий Комитетининг Тезисларини муҳокама қиламиз». 22.45 «Дала ҳовли». Бадиий фильм. 00.15 Кўрсатувлар программаси.

●

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

19.35 «Улар ўтишолмайди». Бадиий фильм. 20.55 Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси олдидан. КПСС Марказий Комитетининг Тезисларини муҳокама қиламиз.

ФРУНЗЕ КЎРСАТАДИ:

21.30 Москва. «Время». 22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Ҳақиқат сабоқлари». Хроникал-ҳужжатли фильм.

Сешанба — 21 июнь

● МТ I

7.00 «120 минут». 9.05 «Дунёнинг қувончлари». Олти серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 2-серия. 10.35 Янгиликлар.

* * *

16.30 Янгиликлар. 16.45 Болалар учун фильм. «Пан Кляксанинг саёҳатлари». 1-серия. 18.10 Ўзбекистон телевидениесининг программаси. 19.10 «Дунё воқеалари». 19.30 КПСС Марказий Комитетининг Бутуниттифоқ XIX партия конференциясига Тезисларининг тарихий аспекти. 20.10 «Дунёнинг қувончлари». Олти серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 3-серия. 21.30 «Время». 22.05 Қайта қуриш: муаммолар ва ечимлар. «КПСС Марказий Комитетининг Бутуниттифоқ XIX партия конференциясига Тезисларини муҳокама қиламиз». 23.35 «Дунё воқеалари». 23.45 «Юрмалада учрашамиз». 00.45 «Мирза Фатали Охундов». Ҳужжатли фильм премьераси. XIX аср озарбайжон маърифатпарвар ёзувчиси ҳақида. 01.10 Футбол. Европа чемпионати. Ярим финал.

● МТ II

9.00 Эрталабки гимнастика. 9.20 «Лиесма» расқга тушади» (Рига). 9.45 Россиянинг буюк кишилари. 10.05 «Катталар ва болалар». Телевизион ҳужжатли фильм. 11.10 «Қувноқ карусель». 8—10 сонлар. 11.40 «Давр ва ўзим ҳақимда». «А. Твардовский». 12.00 Француз тили. 12.30 А. Скрябин ва Ф. Шопен асарларини А. Диев ижро этади. 12.35 Болалар учун фильм. «Қисқа енг» («Туркманфильм»). 14.10 Янгиликлар. 14.20 «Қарши зарба». Бадиий фильм.

* * *

18.35 Янгиликлар. 18.45 Ритмик гимнастика. 19.15 «...16 ёшгача ва ундан катталар». 20.00 «Музикали киоск». 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.45 Теннис. 21.30 «Время». 22.05 «Ершовкада суд». Телевизион бадиий фильм премьераси. 1-серия. 23.10 «Тонгги почта». Музикали кўрсатув.

● Ўз ТВ

15.00 «Севги олам кезади». Фильм-концерт. 15.30 Мактаб ўқувчилари учун. «Орлёнок-88». 16.30 Кинопрограмма. 17.25 «Абитуриент-88». 17.55 Янгиликлар. 18.05 «Фантадром-2». Мультфильм. 18.15 «Агросаноат: тажриба ва муаммолар». 18.35 «Фронт ортидаги фронт». Бадиий фильм. 1-серия. 20.00 «Ахборот» (рус.). 20.20 «КПСС Марказий Комитетининг Бутуниттифоқ XIX партия конференциясига Тезисларини муҳокама қиламиз». 20.30 «Ахборот». 20.50 Ўзбекистон Давлат телерадиоси мақомчилар ансамбли солистлари М. Йўлдошев ва М. Дадабоева куйлайди. 21.30 Москва. «Время». 22.05 Москва. Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси олдидан. 23.05 «Оламга саёҳат». Кинокўрсатув. 00.05 Кўрсатувлар программаси.

●

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

19.35 «Агар соғлом бўлай десанг». 20.10 «Халқ хотирасида». Телефильм. 20.40 «Фестивалга хотима: тажриба, муаммолар, умидлар».

ДУШАНБА КЎРСАТАДИ:

21.30 Москва. «Время». 22.05 «Москва учун жанг». Бадиий фильм. 1-фильм — «Агрессия».

Чоршанба — 22 июнь

● МТ I

7.00 «120 минут». 9.05 «Дунёнинг қувончлари». Олти серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 3-серия. 10.25 Футбол. Европа чемпионати. Ярим финал. 2-тайм. 11.15 Янгиликлар.

* * *

16.30 Янгиликлар. 16.40 «Қайта қуриш прожектори». 16.50 Болалар учун фильм. «Пан Кляксанинг саёҳатлари». 2-серия. 18.10 «...16 ёшгача ва ундан катталар». 18.55 Рус халқ қўшиқлари. И. Акчарова куйлайди. 19.10 «Сеҳрли белкурак». Мультфильм. 19.20 «Дунё воқеалари». 19.35 Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси олдидан. «Қайта қуриш прораблари». 20.20 «Дунёнинг қувончлари». Олти серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 4-серия. 21.30 «Время». 22.05 «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Менга сўз беринг». 22.30 Футбол. Европа чемпионати. Ярим финал. Танаффус пайтида (23.20) — «Дунё воқеалари». 00.20 «Давр билан бир сафдамиз».

* * *

01.10 Футбол. Европа чемпионати. Ярим финал.

● МТ II

9.00 Эрталабки гимнастика. 9.20 «Халай» рақсга тушади. 9.50 Россиянинг буюк кишилари. «Илья Репин». 10.20 Немис тили. 10.50 «Қувноқ карусель». 11-13 сонлар. 11.20 «Дружба» елканлари. Телевизион ҳужжатли фильм. 11.50 Немис тили. 12.20 «Тонг саҳарда». Болалар учун уч серияли телевизион бадиий фильм. 1-серия. 13.30 Литва ССР камер оркестрининг концерти. 14.30 Янгиликлар. 14.40 «Ершовкада суд». Телевизион бадиий фильм. 1-серия.

* * *

18.30 Янгиликлар. 18.35 Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси олдидан. «КПСС Марказий Комитетининг Тезисларини муҳокама қиламиз». 18.55 Ростов телевидение студиясининг программаси. 19.30 П. И. Чайковский номли халқаро конкурс лауреатлари. 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.45 Теннис. 21.30 «Время». 22.05 «Қайта қуриш прожектори». 22.15 Теннис. 22.30 «Ершовкада суд». Телевизион бадиий фильм премьераси. 2-серия.

● Ўз ТВ

15.00 «Таня ва икки мушкетёр». Бадиий фильм. 16.10 «Абитуриент — 88». 16.40 «Сталинградликлар ҳақида достон». Телефильм. 17.15 «Ёшлик» студияси кўрсатади. 18.00 Кўрсатувлар программаси. 18.05 Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси олдидан. «Бошланғич партия ташкилотининг тажриба ва муаммолари». 18.35 «Фронт ортидаги фронт». Бадиий фильм. 2-серия. 20.00 «Ахборот» (рус.). 20.20 «Хотира». Ҳужжатли фильм. 20.30 «Ахборот». 20.50 Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси олдидан. «КПСС Марказий Комитетининг Тезисларини муҳокама қиламиз». 21.30 Москва. «Время». 22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Пахтакорларнинг долзарб вазифалари». 22.45 «Нурхон авлодлар хотирасида». 00.05 Кўрсатувлар программаси.

●

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

19.40 «Серафима ороли». Телевизион бадиий фильм. 21.00 Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси олдидан.

ДУШАНБА КЎРСАТАДИ:

21.30 Москва. «Время». 22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Ранда» материаллари изидан. 22.50 «Москва учун жанг». 2-фильм — «Тайфун». 1-серия.

Пайшанба — 23 июнь

● МТ I

7.00 «120 минут». 9.05 «Дунёнинг қувочлари». Олти серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 4-серия. 10.15 Футбол. Европа чемпионати. Ярим финал. 11.05 Янгиликлар.

* * *

16.30 Янгиликлар. 16.40 «Қайта қуриш прожектори». 16.50 Танишинг: Бутуниттифоқ XIX партия конференциясининг делегатлари. 17.35 Тюмень филармониясининг солистлари Ю. Клепалов (балалайка) ва В. Петухов (баян) концерти. 18.00 «Фидойи шахслар». 18.45 Фан: назария, тажриба, практика. 19.15 «Дунё воқеалари». 19.35 Бутуниттифоқ XIX партия конференциясига. 20.05 «Дунёнинг қувончлари». Олти серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 5-серия. 21.30 «Время». 22.05 «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Менга сўз беринг». 22.25 Футбол. Европа чемпионати. Ярим финал. Танаффус пайтида (23.15) — «Дунё воқеалари».

● МТ II

9.00 Эрталабки гимнастика. 9.20 Қуёшли Тожикистон оҳанглари. Душанбадан кўрсатилади. 9.50 Россиянинг буюк кишилари. «Станиславский». Илмий-оммабоп фильм. 10.20 Испан тили. 10.50 «Баҳайбат Жритдан ҳақида», «Бир соатлик қаҳрамон». Мультфильмлар. 11.20 «Кўклам куни». С. Туликов қўшиқлари. 11.50 Испан тили. 2-йил шуғулланаётганлар учун. 12.20 «Тонг саҳарда». Болалар учун уч серияли телевизион бадиий фильм. 2-серия. 13.25 Янгиликлар. 13.35 «Ершовкада суд». Телевизион бадиий фильм. 2-серия. 14.40 «Қишлоқ янгиликлари».

* * *

18.30 Янгиликлар. 18.40 «Очиқ рояль». Д. Шостакович прелюдиялари. 19.05 «Бошқача йўл тутолмайман». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси. 19.55 Реклама. 20.00 Ритмик гимнастика. 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.45 Теннис. 21.30 «Время». 22.05 «Қайта қуриш прожектори». 22.15 Теннис. 22.30 «Танишинг, ёш кинематографчилар». 23.45 «Сиз бунга қодирсиз».

● Ўз ТВ

15.00 М. Бобоев. «Ирода». Телеспектакль. 16.55 «Абитуриент-88». Химия. 17.25 «Маскан». Телефильм. 18.00 Янгиликлар. 18.10 Мактаб ўқувчилари учун. «Пионерлар мамлакатида». 18.55 «Хўжалик ҳисоби ва ўз-ўзини маблағ билан таъминлаш йўлидан». 19.25 Регби бўйича СССР чемпионати. 20.00 «Ахборот» (рус.). 20.20 «Енисей яқинидаги чўлда». Телефильм. 20.30 «Ахборот». 20.50 Ёш ижрочилар концерти. 21.30 Москва. «Время». 22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори». 22.15 Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси олдидан. «КПСС Марказий Комитетининг Тезисларини муҳокама қиламиз». 22.45 «Икки жангчи». Бадиий фильм. Фильм тугагач — Кўрсатувлар программаси.

●

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

19.40 Ўзбекистон композиторларининг камер асарлари. 20.10 «Совет Иттифоқи бўйлаб». Кинопрограмма. 20.40 Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси олдидан.

ФРУНЗЕ КЎРСАТАДИ:

21.30 Москва. «Время». 22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Телевидение ва томошабин».

Ўйнар фаввора, куйлар фаввора,
Зарралардан қўшиқ куйлар
фаввора.
Т. Каримов фотоси.

Қулоққа чалинган гаплар

⊙ Бошимни олдириб чиқай.
(Сартарошхонадаги суҳбатдан).

⊙ Ишга кириш учун шу ерга қон топшириладими?
(Поликлиникадаги гапдан).

⊙ Сеткага сиғмасам, дарсимни тугатолмайман.
(Ўқитувчилар суҳбатидан).

⊙ Бу йилги гўшт лимитимизни еб қўйибмиз.
(Профком раисининг тушунтиришидан).

⊙ Ҳозир Эфиопия коридорда гаплашиб турганди.
(Ўқитувчи сўзидан).

⊙ Наполеон баланд оловда тез пиширилади.
(Пазанда маслаҳатидан).

Ҳабиба МАНСУРОВА.

⊙ Ғофир, шеригингга тўпни юмшоққина қилиб узатиб бергин.
(Футбол тренерининг гапи).

⊙ Районимизнинг барча суғориладиган ерларига ёмғир ёғмайди».
(Синоптик гапидан).

⊙— Ҳой, йигитча, мени биринчи марта кўряпсан-а?
— Ҳа, дада!
(Таниш-билиш билан ишга жойлашаётган йигитнинг жавоби).

⊙— Ойи, Камолайизга айтинг, ҳадеб мени кўчага қамаб қўявермасин.
(Жаҳли чиққан боланинг гапидан).

Тамара ТОШМАТОВА.

Келинг, бир кулишайлик

Инглиз хандалари

Сайлов арафасида консерваторлар партиясининг агитатори кекса ишчининг олдига кириб, сайловда қайси партияга овоз беришини сўради.

— Лейбористлар партиясига овоз бераман, — деди ишчи, — чунки менинг бобом ҳам, дадам ҳам ҳамиша лейбористларга овоз беришган.

— Агар фараз қилсак, дадангнинг ҳам, бобонгнинг ҳам ақли жойида эмас эди деб!

— Ана унда, мен аниқ консерваторлар учун овоз берардим.

●

Завод эгаси цехларни айланиб юрган эди. Катта қилиб «Чекилмасин» деган ёзув тагида ярим чекиб ташланган сигаретага кўзи тушди.

— Ҳой, йигит! — яқинида ишлаётган ишчиларга мурожаат қилди у. — Бу сигарета сеникими!

— Йўқ, азизим, олавер, топганингдан кейин.

●

Кекса ишчи хўжайинидан бир кунга жавоб беришини сўради.

— Бир кунга! Нега энди!

— Биласизми сэр, эртага менинг олтин тўйим ва мен хотинимга ваъда қилгандим.

— Азизим Браун, бундан чиқди сиз мендан ҳар эллик йилда бир кунга жавоб сўраб, бошимни қотирар экансиз-да!

Сайфулло НАМОЗОВ тайёрлаган.

Редактор
Т. М. ҚОЗОҚБОЕВ.

Жума — 24 июнь

● МТ I

7.00 «120 минут». 9.05 «Дунёнинг қувончлари». Олти серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 5-серия. 10.25 Янгиликлар.

* * *

16.30 Янгиликлар. 16.45 «Қайта қуриш прожектори». 16.55 Арманистон телевидениесининг программаси. 18.25 «Истиқбол портрети». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси. 18.55 Шеърият лаҳзалари. 19.00«Дунё воқеалари». 19.20 Фалсафий суҳбатлар. «Ким диалектик фикрлайди?». 20.20 «Дунёнинг қувончлари». Олти серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 6-серия. 21.30 «Время». 22.05 «Қайта қуриш прожектори». 22.15 Останкино концерт студиясида сатира ва юмор кечаси. 23.40 «Интерсигнал». 00.10 «Нигоҳ». Тунги информацион-музикали программа.

● МТ II

9.00 Эрталабки гимнастика. 9.20 «Ер юзида севги бор экан». Я. Евдокимов иштирокида фильм-концерт. 9.50 Илмий-оммабоп фильмлар: «Қизил Армия куйчиси», «Бородино». 10.20 Инглиз тили. 1-йил шуғулланаётганлар учун. 10.50 Ихтирочилар ва рационализаторлар кунига. Ҳужжатли фильмлар: «Тажрибалар», «Гумбаз остига эшик». 11.20 «Чашмалар». 11.50 Инглиз тили. 2-йил шуғулланаётганлар учун. 12.20 «Тонг саҳарда». Болалар учун уч серияли телевизион бадиий фильм. 3-серия. 13.25 Янгиликлар. 13.35 «Танишинг, ёш кинематографчилар».

* * *

18.35 Янгиликлар. 18.45 Қирғизистон санъат усталарининг концерти. 19.30 «Сиз билан маслаҳатлашиб...». «Совет ҳокимияти — Советлар ҳокимияти». Қайта қуриш жараёнида маҳаллий Советларнинг роли ҳақида. Белоруссия мисолида. 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.45 Теннис. Уимблдон турнири. Англиядан кўрсатилади. 21.30 «Время». 22.05 «Қайта қуриш прожектори». 22.15 Н. А. Римский-Корсаков номли Ленинград давлат консерваториясининг 125 йиллигига бағишланган концерт.

● Ўз ТВ

15.00 Болалар учун фильм. «Уч бақалоқ». 16.25 «Абитуриент-88». Биология. 16.55 «Чўпон найи». Фильм-концерт. 17.15 «Биз қандай дам оламиз?» (такрор. рус.). 18.00 Янгиликлар. 18.05 «Ёшлик» студияси кўсатади. «Солдат оналари слёти» (такрор. рус.). 19.30 «Фан уфқлари». 20.00 «Ахборот» (рус.). 20.15 «Комсомол прожектори». 20.30 «Ахборот». 20.50 ЎзССР Давлат телерадиоси эстрада симфоник оркестрининг концерти. 21.30 Москва. «Время». 22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори». 22.15 Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси олдидан. «КПСС Марказий Комитетининг Тезисларини муҳокама қиламиз». 22.45 «Қадимий ёдгорликлар — халқ мулки» (рус.). 23.20 «Эртага — премьера». Кинокўрсатув. 00.20 Кўрсатувлар программаси.

●

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

19.40 «Дадиллик учун юз грамм». Бадиий фильм. 20.55 «Беш йиллик: ишлар ва одамлар». Тошкент область халқ контроли комитети, Ўзбекистон телевидениеси ва радиоси, «Тошкент ҳақиқати» газета редакцияларининг биргаликдаги рейди.

ДУШАНБА КЎРСАТАДИ:

21.30 Москва. «Время». 22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Москва учун жанг». 2-фильм — «Тайфун». 2-серия.

Шанба — 25 июнь

ИХТИРОЧИЛАР ВА РАЦИОНАЛИЗАТОРЛАР КУНИ

● МТ I

7.00 «120 минут». 9.00 «Денгиз хизмати». Телевизион ҳужжатли фильм. 9.20 «Дунёнинг қувончлари». Олти серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 6-серия. 10.30 «Бўронни афзал кўраман». «Улар биринчилардан эдилар» туркумидан ҳужжатли фильм. 10.40 «Мўъжизасиз мўъжизалар». 11.40 Ҳозирги давр ва ишчилар ҳаракати. 12.10 «Замондошларимиз». «Апелляция». Бадиий фильм («Ленфильм»). 13.40 «Дунё воқеалари». 14.00 «Аслини олганда. Қайта қуришнинг авангардида бўлайлик». Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси делегатлари билан учрашув. 15.30 СССР халқ артисти А. Днишев концерти. 15.30 Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси олдидан. «Ҳамма учун ва ҳар бир киши учун». «...Советларга реал ҳокимият ваколатлари қайтариб берилсин». (КПСС Марказий Комитетининг Тезисларидан). 2-кўрсатув. 16.25 «Йиллар, авлодлар, қўшиқлар». Якунловчи кўрсатув. 17.25 Халқаро ҳаёт Бош редакцияси таништиради: «Бу — апартеид». «Дунё реал фактларда...». Мухбир топшириғингизни бажаради. 18.35 «Москва гўзали». 19.05 «Рақслар, рақслар, рақслар». 20.20 «Михаил Ульянов» (бир роль хроникаси). Телевизион ҳужатли фильм премьераси («Экран»). 21.30 «Время». 22.00 Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси делегатлари сўзлайдилар. 22.10 Футбол. Европа чемпионати. Финал. ГФРдан кўрсатилади. 23.50 «Ярим тунгача ва ярим тундан сўнг». Информацион-музикали программа.

● МТ II

8.30 Эрталабки гимнастика.

* * *

«Тафаккур» программаси

8.45 Студия таништиради: Свитязь кўли ҳақида ҳикоя. 9.35 «Сайланмалар». Анна Ахматова. 10.35 «Здоровье» киноэкрани: «Игна». Гиёҳвандликка қарши курашнинг самарали усулларини излаш ҳақида илмий-оммабоп фильм. 11.25 Сенинг ленинча кутубхонанг. Доҳийнинг сиёсий васияти. 12.10 «Ҳайвонот оламида». 13.10 «Новаторлар ва консерваторлар». СССРда биринчи «Визир» жорий этиш фирмасининг иши ҳақида (Молдавия). 14.00 Рус маданияти ҳақида суҳбатлар. 9-кўрсатув. 14.45 «Инсон институти». Инсон ва товушлар олами.

* * *

15.45 «Матенадаран». Кўп серияли телевизион ҳужжатли фильм премьераси. 9-фильм. 16.15 «Учувчида менинг хаёлим». Бадиий фильм, субтитр билан (М. Горький номли киностудия). 17.20 «А. В. Нежданова уйида». 16.45 «Келгинди». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси (Фрунзе). 19.00 «12-қават». 20.30 Тунингиз ҳайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.45 Теннис. Уимблдон турнири. Англиядан кўрсатилади. 21.30 «Время». 22.00 Бутуниттифоқ XIX партия конференциясининг делегатлари сўзлайдилар. 22.10 «Олтин маъбуда». Бадиий фильм (Свердловск киностудияси).

● Ўз ТВ

8.00 «Ассалому алайкум». Информацион-музикали программа. 9.30 «Шанба экрани». Кинопрограмма. 10.30 «Спорт шарҳи». 11.30 «Ҳужжатли экран» туркумидан. «Ўзбектелефильм» киностудиясининг янги публицистик ленталари билан танишиш. 12.30 «Қўшиқ бизга ҳамиша ҳамроҳ». Концерт. 13.20 «Инсон ва замин». Қишлоқ меҳнаткашлари учун программа. 14.20 «Абитуриент-88». Тошкент алоқа электротехника институти ҳақида ҳикоя (рус). 14.50 А. Азимов. «Акс садо». Ҳамза номли Қўқон драма театрининг спектакли.

* * *

17.55 Кўрсатувлар программаси. 18.00 Ўсмирлар учун. «Ровесник» (рус). 18.45 «Бугун — Ихтирочилар ва рационализаторлар куни». 19.15 «Қуён магнитофон топиб олди». Мультфильм. 19.30 «Театр ҳаёти». 20.00 «Ахборот». (рус). 20.20 «Ёруғлик». Ҳужжатли фильм. 20.30 «Ахборот». 20.50 «Оразибон» фольклор-этнографик халқ ансамблининг концерти. 21.30 Москва. «Время». 22.00 Москва. «Бутуниттифоқ XIX партия конференциясининг делегатлари сўзлайдилар. 22.10 Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси олдидан. «КПСС Марказий Комитетининг Тезисларини муҳокама қиламиз». 22.40 «Созандалар ҳақида ҳикоялар». ЎзССРда хизмат кўрсатган артист Т. Алиматов. 23.40 Кўрсатувлар программаси.

●

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

ФРУНЗЕ КЎРСАТАДИ:

17.15 Кўрсатувлар программаси. 17.20 Мультфильм. 17.30 Халқ урф-одатлари. 18.05 Ўш. «Эргуу». 18.40 «Экономика: ўзгаришлар даври» (рус.). 19.10 «Жанар». Телеальманах. 20.00 «Мезгил». 20.30 «Ереван фавворалари». Телефильм. 20.40 «Музикали учрашувлар». 21.30 Москва. «Время». 22.10 «Катта педсоветга». Тон ўрта мактабидаги тажриба ҳақида (такрор.). 23.35 «Сибирнома». Бадиий фильм. 2-серия.

Якшанба — 26 июнь

СОВЕТ ЁШЛАРИ КУНИ

● МТ I

8.30 Янгиликлар. 8.45 Ритмик гимнастика. 9.30 «Одесса альтернативаси». 1987 йилнинг октябрида Одессада бўлиб ўтган I Бутуниттифоқ фестиваль ҳақида ҳужжатли фильм. 9.40 «Спортлото» тиражи. 9.50 «Будильник». 10.20 «Совет Иттифоқига хизмат қиламан!». 11.20 «Тонгги почта». Музикали кўрсатув. 11. 50 «Современница». Тележурнал. 1-кўрсатув. 13.00 «Музикали киоск». 13.30 Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси олдидан. «Қишлоқ янгиликлари». 14.30 МТ экранида биринчи марта. «Ўғлингиз қаерда?». Бадиий фильм (М. Горький номли киностудия). 15.50 РСФСРда хизмат кўрсатган артист А. Корсаков чалади (скрипка). 16.15 «Мультипликацияда фантастика». «Учинчи сайёра сири». 17.05 МТ экранида биринчи марта. «Ильич заставаси». Бадиий фильм. 1-қисм (М. Горький номли киностудия). 18.30 «Халқаро панорама». 19.15 «Ильич заставаси». Бадиий фильм. 2-қисм. 21.10 Рус халқ қўшиқларини Е. Устинова баянчилар ансамбли жўрлигида ижро этади. 21.30 «Время». 22.05 Иркутск давлат университетида ёзувчи Валентин Распутин билан учрашув. 23.40 Янгиликлар.

● МТ II

8.30 Зарядкага сафланинг!

«Тафаккур» программаси

8.50 «Сиз яратган боғ». 9.30 «Портретлар». Н. А. Некрасов. 10.35 Ўқитувчи дарсига. В. Ф. Шаталов сабоқлари. 5-кўрсатув. 11.10 «Оламга саёҳат». Киноальманах. 12.15 «Делегатга наказ». Бутуниттифоқ XIX партия конференциясининг делегати, академик К. И. Абалкин билан учрашув. 13.25 Иқтисодий билимлар асослари. «ТелеЭКО» журнали.

* * *

14.00 Ҳужжатли фильм премьераси. 14.30 Мамлакат театрлари намойиш этади. Е. Носов. «Усят дубулғалари». М. Горький номли Куйбишев академик драма театрининг фильм-спектакли. 16.55 «Фидойи шахслар». 17.40 Телевизион музикали абонемент. «Рус хор маданияти ҳақида суҳбатлар». 4-кўрсатув — С. В. Рахманинов. 19.00 «Модалар журнали таништиради». 19.40 «Юрий Жданов. Артист ва рассом ҳаётининг саҳифалари». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси («Экран»). 20.35 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.50 «Танишинг, чет эл цирки». 21.30 «Время». 22.05 Чет эл фильмлари экрани. «Сантьягода ёмғир ёғаяпти». (Франция —БХР). 23.30 Теннис. Уимблдон турнири. Англиядан кўрсатилади.

● Ўз ТВ

8.30 «Ассалому алайкум». Информацион-музикали программа.

* * *

10.00 «Новатор ўқитувчилар билан учрашув» (такрор. рус.). 10.45 «Биргаликда куйлаймиз». «Кукушка» поляк халқ қўшиғи (такрор.). 11.05 Мактаб ўқувчилари учун. «Светофор». 12.00 Спорт программаси: 1. «Сузишни ўрганинг». 2. «Шахмат мактаби». 13.00 «Дўстлик экрани». Ўрта Осиё ва Қозоғистон республикалари телевидениеларининг биргаликдаги программаси. Фрунзедан кўрсатилади. 14.00 «Абитуриент — 88». Тошкент халқ хўжалиги институти. 14.30 «Объективда — қайта қуриш». «Подъёмник» заводи коллективи билан учрашув (рус.). 15.30 Ўзбек халқ достонлари. «Ошиқ Маҳмуд». Қ. Норматов ижро этади. 16.30 Реклама.

* * *

17.55 Кўрсатувлар программаси. 18.00 «Бахтли болалик». Концерт. 19.00 «Ёшлик» студияси кўрсатади. «Тенгиз дўстларини кутиб олмоқда». Социалистик мамлакатлар ёшлари иштирокида Бутуниттифоқ интернационал дўстлик фестивали. Ўзбекистон ва Қозоғистон телевидениеларининг биргаликдаги программаси. 20.00 «Ахборот» (рус.). 20.20 «Днепр бўйлаб». Ҳужжатли фильм. 20.30 «Ахборот». 20.50 Дала меҳнаткашлари учун концерт. 21.30 Москва. «Время». 22.05 «Ахборот» танқид қилади...» 22.20 «Ҳаёт қувончлари ва ташвишлари». Қашқадарё областидан кўрсатув. Кўрсатув тугагач — кўрсатувлар программаси.

●

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

ФРУНЗЕ КЎРСАТАДИ:

16.50 Кўрсатувлар программаси. 16.55 «Мовий ёй». Қўғирчоқ фильм. 17.15 «Новинки» киноклуби. 18.25 Бугун — Совет ёшлари куни. «Фақат ёшлар». Хроникал-ҳужжатли фильм. 18.55 Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси олдидан. «Ветеранлар қайта қуришда». 19.35 «Учқур от». Телефильм. 19.45 Телетомошабинларнинг саволларига шарҳловчи Н. Муллажонов жавоб беради (рус.). 20.00 «Қирғиз санъати кишилари». Қирғизистон ССР халқ артисти О. Шобдонова. 21.00 Эстрада концерти. 21.30 Москва. «Время». 22.05 «Кўзгу». Илмий-оммабоп программа. 22.35 «Ярослав Мудрий». Бадиий телефильм (рус.).

ТОШКЕНТ оқшоми
Ўзбек ва рус тилларида мустақил равишда нашр этилади.

«Тошкент оқшоми»
(«Вечерний Ташкент») — орган Ташкентского горкома Компартии Узбекистана и городского Совета народных депутатов.
Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри.

РЕДАКЦИЯ АДРЕСИ:
700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

ТЕЛЕФОНЛАР: бўлимлар: партия турмуши ва пропаганда — 32-54-19; совет қурилиши ва халқ контроли — 32-54-34; саноат, транспорт ва алоқа — 33-08.74, 32-57-84; шаҳар хўжалиги, савдо ва маиший хизмат — 32-55-39, капитал қурилиш — 32-58.85; фан ва ўқув юртлари — 32-53.10; физкультура ва спорт, ҳарбий-ватанпарварлик тарбияси — 32-55.32; маданият — 32-53-83; ахборот — 33-28-95; хатлар ва оммавий ишлар —33.29-70; иллюстрация — 32-55-37; жамоатчилик редакцияси — 33.99-42, 32-53-66; «Ташкентская неделя» рекламалар иловаси — 32-56.84; эълонлар — 33-81-42.

Р — 12832. Якшанбадан ташқари ҳар куни чиқади. Ички саҳифаларга 20.00 да қўл қўйилган. [График бўйича 17.00 да қўл қўйилиши лозим]. А. 2151. Тиражи — 108.220. 64690. 1 2 3 4 5 6 7 89 10.